

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE AND LAW
BURAPHA UNIVERSITY.

รัฐบาลดิจิทัลของไทย

THAILAND DIGITAL GOVERNMENT BOOK

จัดทำโดย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาร

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2566

หนังสือ

รัฐบาลดิจิทัลของไทย

Thailand Digital Government

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันนธาร

ได้รับทุนอุดหนุนการผลิตผลงานทางวิชาการ ประเภทหนังสือ

จากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พ.ศ. 2566

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้เขียนขึ้นจากการทบทวนความรู้จากหนังสือรัฐบาลดิจิทัลทั้งในประเทศและต่างประเทศ และหนังสือและเอกสารของหน่วยงานราชการทั้งสำนักงานพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล(องค์กรมหาชน) รวมถึงจากประสบการณ์ผู้เขียนที่ได้ทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน) มาหลายโครงการ และบางส่วนเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ผู้เขียนเป็นรที่ปรึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นดิจิทัลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง จุดประสงค์ของการเขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบความรู้และเป็นตำราการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่ผู้เขียนได้เป็นผู้บรรยายในคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รวมถึงให้ผู้สนใจที่อยากจะอ่านเพื่อเพิ่มเติมความรู้ โดยในเล่มแบ่งออกทั้งสิ้น 8 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 การเปลี่ยนผ่านการบริหารภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล บทที่ 2 รัฐบาลทันสมัยและรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ บทที่ 3 รัฐบาลดิจิทัล บทที่ 4 ความท้าทายการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย บทที่ 5 ระบบราชการ 4.0 และรัฐบาลดิจิทัลไทย และบทที่ 6 พัฒนาการรัฐบาลดิจิทัลไทย บทที่ 7 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลไทย และบทที่ 8 ระบบดิจิทัลของรัฐบาลไทย

ผู้เขียนต้องขออภัยหากมีข้อผิดพลาดจากงานเขียนในครั้งนี้ และยินดีรับการวิพากษ์และข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

มีนาคม พ.ศ 2567

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือเล่มนี้ใช้เวลาในการทบทวนเอกสาร การวางกรอบโครงสร้าง และการลงมือเขียน ทั้งสิ้นเป็นระยะเวลา 1 ปี ด้วยความลำบากเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลาและภารกิจทั้งในเรื่องการสอน การเป็นที่ปรึกษา คุชฌินิพนธ์ และภารกิจในงานบริหารที่กินเวลาในการทำงานวิชาการไปมาก อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเขียนให้เสร็จโดยเร็ว เนื่องจากมีแผนอยากจะเขียนตำราและหนังสืออีก 3 – 4 เล่ม และต้องขอขอบคุณผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการเขียนหนังสือเล่มนี้จนแล้วเสร็จ ประกอบไปด้วย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ศุภชัย ยาวะประภาส ศาสตราจารย์ วรเดช จันทรรศ ราชบัณฑิต อาจารย์ที่มีความเมตตากับผู้เขียน และเป็นผู้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงเนื้อหาจากการสนทนาวิชาการหลายครั้ง ขอขอบคุณนางสาวณัฐชา ชัยบรรหาร ลูกศิษย์ผู้มีน้ำใจ และมีความใฝ่รู้ พยายามในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีทักษะเพียงพอที่จะเป็นนักวิชาการที่ดีในอนาคต ที่ช่วยในการค้นคว้า จัดพิมพ์ ตรวจสอบ และหารูปประกอบในหนังสือ

และขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนอุดหนุนการผลิตผลงานทางวิชาการสำหรับหนังสือเล่มนี้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 การเปลี่ยนผ่านการบริหารภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล	1
1.1 การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมหรือแบบธรรมเนียมปฏิบัติ (Old Public Administration)	1
1.2 แนวคิดบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration)	2
1.3 การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS)	4
1.4 แนวคิดรัฐบาลแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur Government)	6
1.5 รัฐบาลทันสมัย (Smart Government)	7
บทที่ 2 รัฐบาลทันสมัยและรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์	9
2.1 ความเป็นมาของรัฐบาลทันสมัย (Smart Entrepreneur)	10
2.2 รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government)	11
2.3 บทสรุป	13
บทที่ 3 รัฐบาลดิจิทัล	15
3.1 ความหมายและความสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล	15
3.2 ลักษณะสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล	17
3.3 จุดมุ่งหมายของรัฐบาลดิจิทัล	18
3.4 ระบบดิจิทัลที่นำมาใช้ในรัฐบาลดิจิทัล	19
3.5 ประสบการณ์การสร้างรัฐบาลดิจิทัลของประเทศต่างๆ	21
3.5.1 ราชาอาณาจักรเดนมาร์ก	22
3.5.2 ประเทศเกาหลีใต้	23
3.5.3 ประเทศเอสโตเนีย	24
3.5.4 ประเทศสิงคโปร์	27
บทที่ 4 ความท้าทายของการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย	29
4.1 ความท้าทายทางปัจจัยภายนอก	29
4.2 ความท้าทายที่เกิดจากการความก้าวหน้าเทคโนโลยีดิจิทัล	31
4.3 ความท้าทายทางการจัดการยุค New Normal	33

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
4.4 ความท้าทายจากปัจจัยภายใน	33
4.5 บทสรุป	35
บทที่ 5 ระบบราชการ 4.0 กับรัฐบาลดิจิทัลไทย	37
5.1 ความเป็นมาของระบบราชการ 4.0	37
5.2 ปัญหาและความจำเป็นของระบบราชการไทยที่ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รัฐบาลดิจิทัล	39
5.3 ระบบราชการ 4.0	42
5.4 ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการทันสมัย	44
บทที่ 6 พัฒนาการของรัฐบาลดิจิทัลไทย	47
6.1 พัฒนาการรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย	47
6.2 ปัญหาและประเด็นความท้าทายในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทย	54
6.3 บทสรุป	57
บทที่ 7 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลของไทย	58
7.1 ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล	60
7.2 กลไกการขับเคลื่อนสำคัญด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น	66
7.3 แผนการเตรียมความพร้อม	67
7.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Key Success Factor)	69
7.5 บทสรุป	71
บทที่ 8 ตัวอย่างระบบดิจิทัลของรัฐบาลไทย	72
8.1 ระบบรัฐบาลดิจิทัลของไทย	72
8.2 ระบบรัฐบาลดิจิทัลที่พัฒนาด้วยหน่วยงานรัฐ	77
8.3 ปัญหาและประเด็นความท้าทายในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา	79
บรรณานุกรม	82
ประวัติผู้เขียน	84

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 2.1 ลักษณะของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์	13
ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลตัวอย่างของรัฐบาลดิจิทัล	18
ตารางที่ 3.2 แสดงผลการจัดอันดับ e-Government Development Index ของ ประเทศ 4 อันดับแรก	21
ตารางที่ 5.1 แสดงข้อมูลผลสรุปของรูปแบบระบบราชการแบบเดิมและระบบราชการ แบบใหม่	39
ตารางที่ 7.1 แสดงข้อมูลแผนภาพยุทธศาสตร์แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	58

สารบัญรูปภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงหลักธรรมาภิบาลภายใต้ระบบราชการ 4.0	44
ภาพที่ 2 วิวัฒนาการการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย	49
ภาพที่ 3 แสดงภาพยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล	60
ภาพที่ 4 แสดงแผนภาพระบบนิเวศรัฐบาลดิจิทัล	66
ภาพที่ 5 แสดงภาพระบบแลกเปลี่ยนประวัติการรักษาผู้ป่วยข้ามโรงพยาบาล Health Link	74
ภาพที่ 6 แสดงภาพระบบฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง Farmer One	74
ภาพที่ 7 แสดงภาพระบบกลางด้านกฎหมาย Law Portal	75
ภาพที่ 8 แสดงภาพศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ Data.go.th	75
ภาพที่ 9 แสดงภาพด้านการยืนยันและพิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID)	76
ภาพที่ 10 แสดงภาพพร้อมเพย์ National e-Payment	77
ภาพที่ 11 แสดงภาพระบบ E-Withholding Tax	79

บทที่ 1

การเปลี่ยนผ่านการบริหารภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล

บทนำ

การศึกษาการเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัลในบทนี้ เป็นการอธิบายและทบทวนให้เห็นถึง กระบวนการทัศน์ Paradigm การบริหารภาครัฐในยุคสมัยต่าง ๆ ที่มีพัฒนาการและการเปลี่ยนผ่านทั้งแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย รวมถึงลักษณะและวิธีปฏิบัติของการบริหารภาครัฐ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ ของค่านิยม องค์ความรู้ทางการจัดการ และเทคโนโลยีแต่ละยุคสมัย โดยมีกรอบแนวคิดตามกระบวนการทัศน์ (Paradigm) แต่ละยุคสมัย จนถึงแนวคิดการบริหารภาครัฐและดิจิทัล ดังนี้

- 1) การบริหารภาครัฐดั้งเดิมหรือแบบธรรมเนียมปฏิบัติ (Traditional Public Administration)
- 2) การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration)
- 3) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service)
- 4) รัฐบาลผู้ประกอบการ (Public Entrepreneur)
- 5) รัฐบาลทันสมัยและรัฐบาลดิจิทัล (Smart Government and Digital Government)

1.1 การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมหรือแบบธรรมเนียมปฏิบัติ (Old Public Administration)

การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมหรือธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นกระบวนการทัศน์การบริหารภาครัฐที่ ประเทศต่างๆ ใช้กันอย่างแพร่หลายในยุคเริ่มต้นหรือยุคความเฟื่องฟูของทฤษฎีการบริหารภาครัฐ เกิดจาก ความต้องการของนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ที่จะแสวงหาคำสั่งความรู้ หรือศาสตร์ทางด้านการ บริหารงานภาครัฐที่มีมาตรฐาน เพื่อใช้เป็นแบบแผนหรือแนวทางการบริหารภาครัฐที่มีความเป็นวิชาการและ เชื่อถือได้ โดยนำทฤษฎีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของ Frederick W. Taylor ที่ ได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลายในการบริหารจัดการภาคเอกชนว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ภาครัฐที่ต้องการสร้างระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำมาใช้กับภาครัฐ แนวคิดการจัดการเชิง วิทยาศาสตร์เป็นรากฐานของแนวคิดการบริหารภาครัฐในยุคนั้น เห็นได้จากทฤษฎีระบบราชการ (Bureaucracy Theory) ของแมกซ์ เวเบอร์ Max Weber ที่มีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) การรวมศูนย์อำนาจ (Centralization)
- 2) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of Work)
- 3) การแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization)
- 4) หลักเอกภาพของการบังคับบัญชา (Unity of Work)
- 5) การควบคุมโดยสร้างกฎกติกา (Rule of Law)
- 6) การควบคุมตามลำดับชั้น (Hierarchy of Command)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคแรก มุ่งสร้างรูปแบบการบริหารราชการในเชิงวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสร้างระบบการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ One Best Way สร้างกฎระเบียบเป็นตัวควบคุมและกำกับการทำงานอย่างเข้มงวด Rule of Law บริหารจัดการแบบรวมศูนย์ Centralization และสร้างลำดับชั้นสายการบังคับบัญชา Hierarchy of control เพื่อกำกับอย่างใกล้ชิด และควบคุมเอกภาพในการสั่งการ Unity of Command ขยายภารกิจและอำนาจของภาครัฐให้ทำหน้าที่ในการดำเนินการด้านสาธารณะครอบคลุมทุกเรื่องด้วยตนเอง และขยายหน่วยงาน ขยายอำนาจ ตามภารกิจและความรับผิดชอบตามความชำนาญเฉพาะด้าน Specializations แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคแรกต้องการทำให้ภาครัฐมีอำนาจและมีความเข้มแข็งมาก Strong Power of Bureaucracy และผูกขาดการดำเนินงานภาครัฐทุกอย่างไว้ดำเนินการเอง (อนูรัตน์ อนันตนาธร,2566)

1.2 แนวคิดบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration)

แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่เกิดขึ้นจากความพยายามในการปิดข้อบกพร่องของการจัดการภาครัฐแบบเก่าที่ถูกมองว่าเป็นระบบการจัดการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นระบบปิดที่ไม่สนใจของบริบทของปัจจัยภายนอก ให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของราชการมากกว่าความต้องการของประชาชน การจัดการภาครัฐแบบเก่า มีแบบแผนและธรรมเนียมปฏิบัติที่ตายตัวและใช้มาอย่างยาวนาน จนถ่ายทอดเป็นบุคลิกภาพของระบบราชการที่ถูกมองว่าเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น และขาดจิตวิญญาณในการให้บริการที่ดี แรงผลักดันที่ทำให้เกิดแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาจากหลายปัจจัย เช่น ความต้องการการเปลี่ยนแปลงในระบบราชการแบบเดิมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน กระแสและแนวคิดของสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ทางการจัดการสมัยใหม่ การพัฒนาเศรษฐกิจ ค่านิยมของคนสมัยใหม่ ความตื่นตัวทางด้านสิทธิของประชาชน รวมถึงความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร

กระบวนการทัศน์การบริหารภาครัฐแนวใหม่ New Public Administration เป็นกระบวนการทัศน์ที่เปลี่ยนผ่านการบริหารภาครัฐจากยุคดั้งเดิม สู่อำนาจการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ เกิดอยู่ในช่วง คริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 โดยอิทธิพลมาจากแนวทางการบริหารประเทศของสหราชอาณาจักร ยุคของนายกรัฐมนตรี มากาแรต แธตเชอร์ และต่อเนื่องมาถึงเจมส์ เบเกอร์ ที่ปรับเปลี่ยนแนวทางใหม่ในการจัดโครงการพัฒนาประเทศและการบริการสาธารณะหลายโครงการ โดยนำเอาหลักการบริหารของเอกชนมาปฏิรูประบบราชการของสหราชอาณาจักร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนของการทำงานของภาครัฐ ตัวอย่างการปฏิรูปราชการ ได้แก่ การลดขนาดขององค์การ การมอบอำนาจให้เอกชนมาดำเนินการบางอย่างแทนในภารกิจที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การสร้างระบบการแข่งขันในระบบราชการ เป็นต้น

ขณะเดียวกันบริบทโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสารที่เชื่อมโลกเข้าด้วยกัน ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสารได้เร็วขึ้น สะดวกขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย เกิดการเรียนรู้และการรับรู้มากขึ้น โดยเฉพาะสิทธิของประชาชน และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และการยุติสงครามเย็น รัฐบาลทั่วโลก คลายกังวลจากสงคราม หันมาให้ความสำคัญกับฟื้นฟูประเทศด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า และสังคม รวมถึงการพัฒนากระบวนการเพื่อส่งเสริมภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและการแข่งขันทางการค้า

การพัฒนาบริหารงานภาครัฐปรับเปลี่ยนจากการรวมอำนาจและที่ผูกขาดการดำเนินงานราชการ ไร้แต่เพียงผู้เดียวและไม่สนใจสถานะแวดล้อมภายนอก หรือรัฐบาลระบบปิด Close System ไปสู่รัฐบาลระบบเปิด Open System เปิดรับความรู้ และปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมมากขึ้น ใช้หลักกลไกตลาดมาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงการบริการ ลดการผูกขาดการกระจายบทบาทความรับผิดชอบไปให้เอกชนที่มีความชำนาญกว่าเป็นผู้ดำเนินการแทน การสร้างนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และการพัฒนาสมรรถนะของภาครัฐเพื่อส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชนให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับประชาชน การบริหารภาครัฐแนวใหม่จึงให้ความสำคัญกับปฏิรูประบบราชการและการบริการสาธารณะที่เน้นตอบสนองความต้องการของประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร การปรับเปลี่ยนทัศนคติการทำงานที่มุ่งสู่เป้าหมาย เจริญประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ การปรับวิธีการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อตัวราชการไปสู่การให้ความสำคัญกับการสร้างบริการที่ดีตามความคาดหวังประชาชน และการพัฒนาบุคลากรภาครัฐทั้งด้านทักษะ จิตวิญญาณ และค่านิยมใหม่การทำงานภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐสามารถตอบโจทย์ความต้องการประชาชน ลักษณะของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ มีลักษณะดังนี้

- 1) การสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ
- 2) ลดอำนาจส่วนกลาง เพิ่มอำนาจให้กับพื้นที่และท้องถิ่น
- 3) ลดการผูกขาดเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานสาธารณะ
- 4) พัฒนาระบบราชการให้คล่องตัว ยืดหยุ่น และนำเทคโนโลยีมาใช้
- 5) ประเมินผลการปฏิบัติโดยตัวชี้วัดเป้าหมายประสิทธิภาพและประโยชน์ของประชาชน
- 6) พัฒนาศักยภาพข้าราชการ และสร้างแรงจูงใจทั้งในระดับองค์กร และระดับบุคคล
- 7) สร้างวัฒนธรรมการแข่งขัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration) เป็นกระบวนการทัศน์ทางการจัดการภาครัฐที่สอดคล้องกับค่านิยมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะระบบทุนนิยมและกลไกตลาด การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการค้าเป็นวาระสำคัญของการบริหารจัดการทั้งในระดับประเทศและเอกชน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์การและการจัดการ เพื่อสร้าง

ขีดความสามารถทางการแข่งขัน เป็นแนวทางที่นำไปสู่แนวความคิดการปฏิรูประบบราชการให้มีความทันสมัย ปรับค่านิยมราชการจากผู้ปฏิบัติไปสู่ผู้กำหนดมาตรฐาน และให้เอกชนเป็นผู้ปฏิบัติ การให้ความสำคัญกับเป้าหมายความต้องการของประชาชน การลดการรวมศูนย์ และการกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการทำงาน การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ถือว่าเป็นการจุดประกายระบบการบริหารภาครัฐให้บุคลากรภาครัฐได้เปิดมุมมอง และการรับรู้ สู่การจัดการภายนอก และภายนอกได้รับทราบ รับรู้ การทำงานของภาครัฐ รวมถึงเข้ามามีส่วนร่วมการทำงานของภาครัฐ หรือเรียกว่ารัฐบาลระบบเปิด Open Government และต่อมามีนักรัฐประศาสนศาสตร์หลายคนได้พยายามพัฒนาและขยายแนวความคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ไปสู่แนวคิดอื่นหลายแนวคิด เช่น แนวคิดการบริหารแบบธรรมาภิบาล แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ และแนวคิดการบริหารแบบรัฐบาลผู้ประกอบการ เป็นต้น

1.3 การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS)

กระบวนทัศน์ทางแนวคิดของการบริการสาธารณะ NPS เกิดจากข้อเสนอในบทความเรื่อง The New Public Service : Service Rather Than Steering ของ Robert B. Denhardt และ Janet V. Denhardt (2000 และ 2015) ที่มีมุมมองว่าการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม Old Public Administration จะให้ความสำคัญกับบทบาทของภาครัฐที่ผูกขาดการดำเนินงานทุกเรื่อง ขณะที่ การบริหารภาครัฐแนวใหม่ New Public Administration จะให้ความสำคัญกับบทบาทของภาครัฐและเอกชนในการดำเนินกิจการของภาครัฐ แต่สำหรับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ให้ความสำคัญกับค่านิยมประชาธิปไตย และบทบาทของประชาชนในฐานะเป็นพลเมือง ที่ควรจะมีส่วนรับผิดชอบกับการดำเนินงานและภารกิจของภาครัฐด้วย ค่านิยมที่สำคัญของประชาชนในฐานะพลเมืองได้แก่ ความเป็นธรรม (Fairness) ความเท่าเทียมกันทางสังคม (Social equity) ภาระรับผิดชอบ (accountability) เพื่อนำไปสู่ประโยชน์สาธารณะ (public interest) ซึ่งควรจะเป็นรากฐานหลักของการบริหารจัดการภาครัฐที่แท้จริง สาระสำคัญของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ตามแนวคิดของ Denhardt และ Denhardt ประกอบไปด้วยหลักการที่ 7 ประการ (ปกรณศิริประกอบ และศุภชัย ยาวะประภาส, 2560) ได้แก่

1.3.1 Serve Citizens, Not Customer: หมายความว่า รัฐต้องมองประชาชนคือพลเมือง ไม่ใช่ลูกค้า ดังนั้น การจัดการบริการสาธารณะของรัฐต้องจัดให้กับพลเมือง Citizens ไม่ใช่การบริการลูกค้า เพราะพลเมืองมีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าความเป็นลูกค้า การบริการสาธารณะนอกจากจะมีคุณภาพตรงต่อเวลา น่าเชื่อถือ มีความเป็นธรรม เท่าเทียม มีความรับผิดชอบและต้องสร้างโอกาสในการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อบริการที่รัฐจัดให้ด้วย

1.3.2 Seek the Public Interest: หมายถึง หน้าที่ของรัฐคือการอำนวยความสะดวกและการสร้างสำนักให้พลเมืองตระหนักถึงผลประโยชน์สาธารณะ สร้างค่านิยมในการร่วมกันของชุมชนใน

การรับผิดชอบต่อสาธารณะและกำหนดทิศทางของสังคมให้ก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยบรรทัดฐานความเป็นธรรม ยุติธรรม และความเท่าเทียม

1.3.3 Value Citizenship over Entrepreneur หมายความว่า บุคลากรภาครัฐที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและอำนวยความสะดวกสาธารณะ ต้องมีความรู้และสามารถบริหารจัดการและบูรณาการทั้งทรัพยากรของหน่วยงานตนและจากหน่วยงานอื่น รวมถึงการกระตุ้นให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการด้วย

1.3.4 Think Strategically, Act Democratically หมายความว่า รัฐต้องมีความคิดและบริหารในเชิงยุทธศาสตร์ในขณะเดียวกันต้องดำเนินการโดยแบบประชาธิปไตยให้ทุกภาคส่วนรวมถึงพลเมืองมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบาย และร่วมขับเคลื่อนนโยบาย เปิดกว้างให้ประชาชนเข้าถึงและบริหารจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

1.3.5 Recognize that Accountability isn't Simple หมายความว่า บุคลากรของรัฐต้องพร้อมรับผิดชอบและถูกตรวจสอบจากรอบด้าน อาทิ กฎหมาย มาตรฐานวิชาชีพ ค่านิยมชุมชน ปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงพลเมือง การแก้ปัญหานอกจากจะแก้ตามกติกาแล้วต้องคำนึงถึงประชาชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดพลเมืองและภาระรับผิดชอบ

1.3.6 Serve Rather than Steer หมายความว่า บทบาทของภาครัฐในการเป็นผู้นำที่ต้องมีภาวะผู้นำแบบการมีส่วนร่วม กระตุ้นให้พลเมืองพูดคุยในเชิงประชาธิปไตย กล้าที่จะแสดงออก นำเสนอเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวมด้วยกัน มากกว่าการชี้แนะของภาครัฐ

1.3.7 Value People, not just productivity หมายความว่า การให้คุณค่าพลเมืองในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความผูกพันระหว่างรัฐกับประชาชนมากกว่าแค่เรื่องประสิทธิภาพในการบริการเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงให้เกียรติ สร้างความเคารพ ความไว้วางใจ การตอบสนองและการเสริมพลังในทางบวกการทำงานของรัฐเป็นไปเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสังคมมากกว่าทำเพื่อค่าตอบแทนหรือทำตามหน้าที่และความมั่นคงของตน

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เป็นกระบวนการที่จัดการภาครัฐที่พัฒนาต่อจากแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) กล่าวคือ การจัดการภาครัฐแนวใหม่จะให้ความสำคัญกับพัฒนาภายในระบบราชการ อาทิ การปฏิรูปกฎหมาย ปฏิรูประบบการทำงาน ปฏิรูปโครงสร้าง พัฒนาประสิทธิภาพระบบราชการ แต่ภารกิจสาธารณะ ภาครัฐแท้จะลดการผูกขาดและให้ออกชนดำเนินการแทนในบางภารกิจ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและกำกับทั้งหมด ดังนั้นภารกิจสาธารณะยังคงอยู่เฉพาะราชการกับเอกชนเท่านั้น แต่สำหรับการบริการสาธารณะแนวใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้างบทบาทและสร้างการมีส่วนร่วมให้ประชาชนหรือพลเมืองมีส่วนรับผิดชอบภารกิจสาธารณะ เป็นการปลุกจิตสำนึกให้พลเมืองมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของที่ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะด้วย

ตนเอง เช่นการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มของชุมชนในการสร้างเงินออมในชุมชนรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ หรือการจัดการขยะชุมชนด้วยคนในชุมชน เป็นต้น

1.4 แนวคิดรัฐบาลแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur Government)

แนวคิดรัฐบาลผู้ประกอบการ เป็นกระบวนทัศน์การบริหารภาครัฐและเป็นรากฐานของการเปลี่ยนผ่านระบบการบริหารภาครัฐไปสู่การบริหารแบบภาครัฐแบบเทคโนโลยี หรือรัฐบาลทันสมัย หลักการสำคัญในการพัฒนาระบบราชการโดยมุ่งสู่รัฐบาลในเชิงประกอบการที่เป็นมิติหรือกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการภาครัฐใหม่ มาจากอิทธิพลของหนังสือ Reinventing Government ของ David Osborne และ Ted Gaebler¹ ต่อมาได้กลายเป็นกระแสความคิดสำคัญในการปฏิรูประบบราชการในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ในระยะเวลาต่อมา หลักการสำคัญของรัฐบาลผู้ประกอบการ ประกอบไปด้วย 10 ประการ ดังนี้ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2548: 2²)

1.4.1 การเปลี่ยนบทบาทภาครัฐจากผู้ปฏิบัติ มาเป็นผู้กำกับและการดูแล (Catalytic Government Steering Rather Than Rowing) โดยรัฐบาลมีหน้าที่สนับสนุน อำนวยความสะดวก หรือประสานงานมากกว่าดำเนินการเอง และเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติมากขึ้น

1.4.2 การเพิ่มอำนาจแก่ชุมชนในการดูแลตนเองโดยเฉพาะการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ (Community-Owned Government) โดยให้อำนาจประชาชนในชุมชนตัดสินใจและดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เพราะชุมชนใกล้ชิดกับปัญหาและเข้าใจปัญหาของชุมชนมากกว่า

1.4.3 การสร้างระบบการแข่งขันในการบริหารภาครัฐ (Competitive Government ลดการผูกขาดโดยภาครัฐ โดยรัฐจะต้องส่งเสริมการแข่งขันของภาคเอกชนภายใต้หลักการแห่งความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4.4 การขับเคลื่อนการบริหารภาครัฐโดยภารกิจ (Mission Driven Government) แทนที่การขับเคลื่อนตามกฎระเบียบเหมือนแต่เดิม

1.4.5 การยึดผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก โดยการสร้างตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานเพื่อใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงาน และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

1.4.6 การตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการเป็นหลัก (Customer Driven Government Meeting the Needs of Customer, Not the Bureaucracy) ไม่ใช่ความต้องการของราชการเอง โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเลือกใช้บริการกับหน่วยงานที่พึงพอใจ

¹ David Osborne และ Ted Gaebler ผู้เขียนหนังสือชื่อ *Reinventing Government* (1992) ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในการใช้เป็นตำราวิชาการเรื่องรัฐบาลผู้ประกอบการสำหรับสถาบันการศึกษาทั่วโลก

² ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2548. การบริหารราชการแนวใหม่ บริบทและเทคนิควิธี. กรุงเทพฯ : บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย จำกัด.

1.4.7 มุ่งสร้างรัฐบาลเชิงวิสาหกิจ หรือเชิงประกอบการ (Enterprising Government: Earning Rather Than Spending) โดยการเปลี่ยนทัศนคติจากการมุ่งใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณให้มากที่สุด ไปเป็นการจัดหาทรัพยากรให้มากกว่าการใช้ทรัพยากร

1.4.8 มุ่งสร้างรัฐบาลที่มองการณ์ไกล หรือคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า (Anticipatory Government Prevention Rather Than Cure) โดยการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อวางแผนป้องกันและเตรียมการไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น

1.4.9 การกระจายอำนาจ (Decentralized Government) โดยการลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง และเปิดโอกาสให้ข้าราชการระดับล่างมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปสู่การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม

1.4.10 การยึดการแข่งขันในระบบตลาด (Market Oriented Government) โดยเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐแบบผูกขาดและยึดโยงการทำงานเฉพาะหน่วยงาน ซึ่งทำให้บริการขาดประสิทธิภาพไปสู่ระบบการแข่งขันภายใต้กลไกตลาดที่ทำให้ระบบราชการต้องแข่งขันกันพัฒนา เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

รัฐบาลผู้ประกอบการ Public Entrepreneur เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านระบบการบริหารภาครัฐยุคหลังสมัยใหม่ Postmodern สำคัญคือการสร้างค่านิยมใหม่ให้รับราชการให้มีจิตวิญญาณแบบผู้ประกอบการที่ให้ความสำคัญกับประชาชนเสมือนลูกค้า และสร้างความเป็นผู้ประกอบการที่ต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน รับผิดชอบในผลงานรับผิดชอบในการส่งมอบการบริการที่ดีที่สุดให้กับประชาชนความสามารถมองการณ์ไกล หาสิ่งใหม่เสมอ มีความรวดเร็วในการตัดสินใจและการปรับเปลี่ยนการทำงาน และสร้างความสามารถที่แข่งขันได้ เป็นกระบวนการจัดการภาครัฐที่เป็นรากฐานของการพัฒนาระบบรัฐบาลทันสมัยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างบริการที่ดี และใช้เทคโนโลยีมายกระดับการทำงานและการบริการของภาครัฐ Smart government หรือ Digital government

1.5 รัฐบาลทันสมัย (Smart Government)

รัฐบาลทันสมัย เป็นกระบวนการบริหารภาครัฐที่ได้รับอิทธิพลจากพลังอำนาจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกกิจกรรมและพฤติกรรมของมวลมนุษยโลก อาทิ รูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน การทำธุรกิจ การกินการอยู่ และพฤติกรรมในการบริโภคและใช้บริการต่างๆ ในภาคเอกชนบริษัทหลายแห่งได้มีการปรับตัวในการเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาในการบริหาร การดำเนินธุรกิจและการให้บริการลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และการแข่งขันเพื่อความได้เปรียบ สำหรับในการบริหารภาครัฐ รัฐบาลทั่วโลกต่างให้ความสนใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนระบบการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานการตอบสนองความต้องการของประชาชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนสร้างขีดความสามารถ

ทางการแข่งขันของประเทศ อีกด้วย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนผ่านระบบราชการแบบเดิม ที่ให้ความสำคัญ การผูกขาดและขยายอำนาจของระบบราชการและตัวข้าราชการ ไปสู่การเป็นรัฐบาลทันสมัยที่ใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ สามารถส่งผลให้หลายประเทศประสบความสำเร็จอย่างสูงในเรื่อง การพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสังคมและประชาชน เช่น ประเทศ เอสโตเนีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น แต่ในอีกหลายประเทศการเปลี่ยนผ่านยังไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี วัฒนธรรม ระบบราชการของประเทศ การต่อต้านของข้าราชการ รวมถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีของข้าราชการและ ประชาชนผู้รับบริการ เป็นต้น

บทที่ 2

รัฐบาลทันสมัยและรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

บทนำ

รัฐบาลทันสมัย Smart Government เป็นรูปแบบการบริหารภาครัฐที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ทำให้กิจกรรมของมนุษย์บนโลกเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะพฤติกรรม การดำเนินชีวิต รูปแบบการทำงาน วิธีการทำธุรกิจ รวมถึงค่านิยมในสังคม อาทิ การตื่นตัวในการรับรู้ข่าวสาร การติดตามข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การตื่นตัวเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค การสร้างข้อเรียกร้องและการตรวจสอบภาครัฐ เป็นต้น รวมถึงการบริโภคและใช้บริการของประชาชน ส่วนในภาคเอกชน ได้มีการปรับตัวโดยการเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารธุรกิจ ทั้งด้านการวางแผนธุรกิจ การผลิตสินค้า การให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

สำหรับในการบริหารภาครัฐ รัฐบาลหลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานของภาครัฐ จากรูปแบบเดิม Traditional Government ที่คุ้นเคยมาสู่การบริหารภาครัฐแบบทันสมัย Smart Government โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาระบบการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานราชการ และบุคลากรราชการ รวมถึงสร้างระบบการบริการที่สนองความต้องการของประชาชน และการเพิ่มสมรรถนะของภาครัฐในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศอีกด้วย

ระบบราชการแบบดั้งเดิมที่คุ้นเคยกับการสร้างระบบราชการแบบรวมศูนย์ให้อำนาจกับการตัดสินใจของตัวข้าราชการและการบริหารที่เน้นขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และมีเงื่อนไขที่สร้างความลำบากให้กับประชาชนผู้ใช้บริการถูกท้าทายจากการจัดการสมัยใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับความสะดวกเรียบง่ายทันสมัยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภาครัฐที่ทันสมัยที่ใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ลดขั้นตอนการทำงาน เชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานรัฐด้วยระบบดิจิทัลเข้าด้วยกัน เช่น ระบบการบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว One Stop Service ทำให้ระบบราชการมีความคล่องตัว มีความถูกต้องแม่นยำ โปร่งใส และสะดวกต่อการบริหาร การปฏิบัติของข้าราชการและการรับบริการของประชาชนหลายประเทศที่ใช้ระบบรัฐบาลทันสมัย ประสบความสำเร็จ ในการพัฒนาบ้านเมือง พัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น เช่น ประเทศเอสโตเนีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหลายประเทศ การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างล่าช้าเพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคเช่นความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่ยังไม่

ครอบคลุมหรือมีประสิทธิภาพไม่ดี ระบบราชการที่ยังยึดมั่นวัฒนธรรมและการทำงานราชการแบบเดิม ความไม่เข้าใจของผู้บริหารและข้าราชการในประโยชน์ของระบบทันสมัย การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีของข้าราชการและประชาชนผู้รับบริการไม่ดีพอ เป็นต้น เนื้อหาในบทนี้ จะนำเสนอ ความเป็นมาของรัฐบาลทันสมัย ความหมาย ความสำคัญ ของรัฐบาลดิจิทัล ลักษณะ และความสำคัญรวมถึงรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และรัฐบาลดิจิทัลที่กำลังได้รับความสนใจในปัจจุบัน

2.1 ความเป็นมาของรัฐบาลทันสมัย (Smart Entrepreneur)

ปีคริสต์ศตวรรษ 2000 ได้เกิดปรากฏการณ์ที่เป็นการปฏิวัติระบบการทำงานของโลก จากการตื่นตัวของมนุษย์ที่มีต่อพัฒนาการก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร Information Technology Communication (ICT) โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบเครือข่ายไร้สายอินเทอร์เน็ต Internet ที่สามารถสื่อสารในระยะทางไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และประหยัดระบบอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยี ICT สามารถเชื่อมโลกทั้งโลกไว้ด้วยกันและไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเขตแดน ระยะเวลา และวัฒนธรรม ในขณะนั้น โลกถูกเปรียบเสมือนโลกไร้พรมแดน Globalization หรือในประเทศไทยเรียกว่าโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ตถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลายในทุกวงการทั้งการค้า เศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการเมืองการบริหารภาคเอกชนและการบริหารงานภาครัฐตลอดจนการติดต่อสื่อสารของประชาชน ที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และสามารถสื่อสารได้ข้ามประเทศ ข้ามโลกได้ตลอดเวลาจนทำให้เกิดการตั้งชื่อปรากฏการณ์ว่าโลกไร้พรมแดน หรือ โลกาภิวัตน์ Globalization

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อโลกการจัดการได้กระจายแพร่หลายไปทั่วทุกวงการโดยเฉพาะการบริหารองค์กร ที่มีการปรับเปลี่ยนจากระบบแบบเดิมไปสู่การบริหารแบบทันสมัย เอาเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการบริหารองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ในการบริหารภาครัฐมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในระบบการบริหารจัดการเช่นกัน และเริ่มพูดถึงรัฐบาลทันสมัย (Smart Government) หมายถึง รัฐบาลที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานและสร้างบริการที่ดี สะดวก และทันสมัยให้กับประชาชน และสร้างรัฐบาลระบบเปิด ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการทำงานและเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายและสะดวก

2.1.1 จุดมุ่งหมายของการเป็นรัฐบาลทันสมัยมีดังนี้

- 1) เปลี่ยนระบบการทำงานของภาครัฐไปสู่ระบบการทำงานที่ทันสมัยที่ใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ต
- 2) สร้างรัฐบาลที่ทันสมัยโดยยกระดับการพัฒนาประเทศด้วยการเชื่อมโยงและบูรณาการ

ข้อมูลทุกระบบด้วยกันเพื่อการวิเคราะห์ วางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และได้เปรียบในการแข่งขัน

- 3) สร้างรัฐบาลระบบเปิด ที่สามารถเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ
- 4) สร้างระบบการบริการประชาชนที่สะดวก ทันสมัย และเชื่อถือได้ ผ่านระบบออนไลน์
- 5) ใช้ระบบเทคโนโลยียกระดับทักษะและความสามารถของบุคลากรภาครัฐ

รัฐบาลทันสมัยที่ถูกนำมาใช้ในการเปลี่ยนผ่านระบบราชการแบบเดิมที่ซับซ้อนโดยตัวบุคคล ไปสู่ระบบราชการที่ซับซ้อนโดยเทคโนโลยี ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีแต่ละยุคสมัยและสามารถอธิบายได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ E-Government และรัฐบาลดิจิทัล Digital Government ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

2.2 รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government)

แนวคิดรัฐบาลทันสมัยเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของภาครัฐ โดยนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาใช้ในการยกระดับการดำเนินงานของรัฐบาลและพัฒนาระบบการบริการประชาชน รูปแบบใหม่ๆ ที่ทันสมัย คล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูง มาแทนรูปแบบการทำงานแบบเดิมที่มีกระบวนการขั้นตอนยุ่งยาก ซับซ้อน สิ้นเปลืองและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การนำเทคโนโลยีมาใช้ มีผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐสูงขึ้น รวดเร็วขึ้น ลดค่าใช้จ่าย และยกระดับการบริการประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

เทคโนโลยีการสื่อสาร Information Communication Technology (ICT) และเครือข่ายการสื่อสารไร้สาย Internet เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ นำมาใช้ในการเชื่อมโยงการทำงานของระบบราชการ และใช้เป็นช่องทางการบริการประชาชนผ่านระบบออนไลน์ เช่น ฐานข้อมูล Database ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแทนกระดาษ หรือแผ่นดิสก์ เพื่อป้องกันการชำรุดและการสูญหาย การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ E-mail ที่ใช้ในการส่งข้อมูลหรือจดหมายแทนการส่งในรูปกระดาษที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย หรือการใช้เว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ให้กับประชาชน รวมถึงเป็นช่องทางการรับบริการและการบริการประชาชน แทนการประชาสัมพันธ์ผ่านทางป้าย หรือการโฆษณา ที่มีค่าใช้จ่ายและไม่ทั่วถึง หรือระบบการบริการออนไลน์ ต่างๆ เช่นการชำระภาษี หรือการสืบค้นข้อมูลของภาคเอกชนและประชาชนที่ต้องการทราบข้อมูลภาครัฐ เป็นต้น รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ถูกใช้ประโยชน์อย่างมาก ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล การสืบค้นข้อมูล และเปิดช่องทางบริการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ เป็นต้น

2.2.1 จุดมุ่งหมายสำคัญของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการสร้างระบบราชการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการ

ของประชาชน ต้องการการสร้างรัฐบาลระบบเปิดที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการภาครัฐได้ง่าย โดยการเปิดเผยข้อมูลของรัฐผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ Web side หรือ ช่องทางสังคมออนไลน์ เช่น Facebook การเชื่อมโยงการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail และการสร้างการทำงานและการบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ลดขั้นตอนการทำงาน หรือ One stop service ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลืองเช่นกระดาษ โดยใช้การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์แทนการใช้กระดาษแบบเดิม เช่น ระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-document หรือ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างผ่านอิเล็กทรอนิกส์ E-Auction เพื่อลดปัญหาการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นไปตามกรอบของหลักธรรมาภิบาล Good Governance

2.2.2 ลักษณะการบริการของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) ใช้ประโยชน์อย่างมากจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Technology Communication: ITC) โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่เป็นตัวเชื่อมโยงการทำงานระหว่างคอมพิวเตอร์ผ่านระบบไร้สาย ทำให้เกิดระบบการทำงานเชื่อมโยงระหว่างการทำงานรัฐกับภาคส่วนอื่นในรูปแบบใหญ่ๆ 4 รูปแบบ ได้แก่

1) ระบบการบริการของรัฐ **สู่ธุรกิจแบบ G2B** เป็นระบบการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่รัฐให้บริการภาคธุรกิจเอกชน เพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงการบริการได้ง่ายและประหยัด เช่น การให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลธุรกิจผ่านช่องทางเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ การให้บริการจดทะเบียนการค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น

2) ระบบการบริการของรัฐ**สู่ประชาชนหรือพลเมือง G2P หรือ G2C** เป็นระบบการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่รับให้บริการประชาชน เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เช่น ระบบการให้บริการงานทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ของกรมการปกครอง ระบบการตรวจสอบและการชำระภาษีผ่านระบบออนไลน์ของกรมสรรพสามิต ระบบการตรวจสอบเขตที่ดินทางอิเล็กทรอนิกส์ของกรมที่ดิน เป็นต้น

3) ระบบการบริการระหว่าง**หน่วยงานรัฐกับหน่วยงานรัฐ G2G** เป็นระบบที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยระบบออนไลน์เพื่อความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ลดเวลาและค่าใช้จ่าย เช่นระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ E-Document ระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ E-mail ระบบการจัดการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ Government Financial Management Information System หรือ GFMS เป็นต้น

4) ระบบการบริการระหว่าง**รัฐกับข้าราชการ G2E** เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ให้บริการเพื่อความสะดวกให้กับข้าราชการ เช่น ระบบการบริหารงานบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ E-Personal ระบบการจ่ายเงินเดือนผ่านระบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการอบรมผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 ลักษณะของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ประเด็น	รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
วิธีการและขอบเขต	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICTs โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตเข้ามาพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐและการส่งมอบการบริการที่ดีให้กับประชาชนและภาคธุรกิจ
เครื่องมือที่สำคัญ	อินเทอร์เน็ต, Social Media, Smart phone
จุดมุ่งหมาย	ให้ความสำคัญกับบริการ (Service Centric) เป็นศูนย์กลางการให้บริการ สาธารณะจากหน่วยงานภาครัฐสู่ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ตัวอย่างระบบการบริการ	E-mail, Website, E-Document, online service

ที่มา: ดัดแปลงจากทงศักดิ์ เหมือนเตย, 2020¹ ตัวอย่างระบบรัฐบาลดิจิทัลในต่างประเทศ

2.3 บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารภาครัฐแต่ละยุคแต่ละสมัย ส่วนใหญ่เกิดขึ้น เพราะต้องการหาแนวทางบริหารจัดการแบบใหม่ เพื่อปิดจุดบกพร่องและปัญหาของแนวคิดบริหารแบบเดิม การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมีเหตุและผล และมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และปรากฏการณ์ทางการจัดการที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัย เช่น การจัดการภาครัฐแบบเก่าเกิดขึ้น เพราะต้องการแสวงหาศาสตร์ทางการบริหารภาครัฐที่เป็นมาตรฐานและเป็นวิชาชีพ การจัดการภาครัฐแนวใหม่เกิดขึ้น อิทธิพลของความเจริญองค์ความรู้ทางการจัดการสมัยใหม่ และความเติบโตของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของโลก รวมถึงการกระแสการตื่นตัวทางด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขณะที่ระบบรัฐบาลทันสมัยเกิดขึ้น เพราะอิทธิพลและการบีบบังคับของพัฒนาการและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทำระบบการจัดการโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางการบริหารแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นไม่ใช่แค่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการจัดการเท่านั้น แต่เปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร เปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน รวมถึงพฤติกรรมของข้าราชการและประชาชน เช่น การจัดการภาครัฐแนวใหม่ นอกจากจะต้องการประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินงานแล้ว ยังให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รับบริการ ที่ต้องได้รับการบริการที่ดี สะดวก และทันสมัย เปลี่ยนความคิดในการปฏิบัติไปสู่ความคิดในการเป็นรัฐบาล ผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบและสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้แก่ประชาชน รวมถึงรัฐบาล

¹ ทงศักดิ์ เหมือนเตย. รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย : ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ. Inthaninthaksin journal vol.15 no. 2 July-December 2020.

อิเล็กทรอนิกส์ ที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ICT และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาสร้างระบบการทำงานภาครัฐที่มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และสร้างความสะดวกให้กับประชาชนผ่านระบบออนไลน์

บทที่ 3

รัฐบาลดิจิทัล

บทนำ

รัฐบาลดิจิทัล เป็นลักษณะการบริหารของรัฐบาลทันสมัยในระยะเวลาที่สอง ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นจากเทคโนโลยีการสื่อสาร Information technology ไปสู่เทคโนโลยีดิจิทัล Digital Technology ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า และมีความสามารถในการเชื่อมโยงการทำงานของเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์เข้าด้วยกัน ทำให้การบริการประชาชนสามารถทำได้หลายรูปแบบและเข้าถึงประชาชนได้สะดวกมากขึ้นและทำให้การทำงานของข้าราชการสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในบทนี้ จะอธิบายถึงความหมาย ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย เทคโนโลยีดิจิทัล และประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการใช้ดิจิทัลมาปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของภาครัฐ

3.1 ความหมายและความสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล

3.1.1 ความหมายของรัฐบาลดิจิทัล

สำนักงานพัฒนาระบบราชการ กพร.2561¹ ได้อธิบายความหมายของรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) หมายถึง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐ และการบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการ และบูรณาการข้อมูลภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561² ได้อธิบายว่ารัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) หมายถึง การนำระบบดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญและจำเป็นในการยกระดับเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของการทำงานในภาครัฐให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปในโลก รวมถึงสร้างบริการที่มีคุณค่าสู่ประชาชน ด้วยการทำงานและบริหารงานอย่างเป็นระบบ และพึงพาทุกภาคส่วน

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2561³ ได้อธิบายความหมายรัฐบาลดิจิทัล โดยอ้างอิงคำอธิบายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ของสหประชาชาติ เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการบูรณาการของกลยุทธ์ การทำให้รัฐบาลมีความทันสมัย และเกิดคุณค่าสาธารณะ โดยจำเป็นต้องอาศัยระบบนิเวศของรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Ecosystem) ในการสร้างและเข้าถึงข้อมูล (Data) บริการ (Service) และเนื้อหาต่าง ๆ (Content) ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาล โดยผู้เล่นหลักประกอบไปด้วยองค์กรรัฐองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (NGOs) ภาคเอกชน สมาคมต่าง ๆ และปัจเจกชน (OECD 2014)

¹ เอกสารเผยแพร่ออนไลน์ ปี 2561 “แนวปฏิบัติที่ดีของสิงคโปร์สู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล” <https://www.opdc.go.th/content/NzMONA>

² พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล(องค์กรมหาชน) พ.ศ. 2561 มาตรา 8

³ เอกสารประกอบการนำเสนอการขับเคลื่อนอนาคตภายใต้บทบาทใหม่ที่สำคัญ “การเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล:

<https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2018/11/>

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลดิจิทัล เป็นรัฐบาลที่นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล และระบบอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง มาใช้ในการยกระดับรัฐบาล ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน และการให้บริการประชาชน ลักษณะสำคัญของรัฐบาลดิจิทัลจะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเชื่อมโยงข้อมูลที่อยู่กระจัดกระจาย จากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงกับเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ กล้องดิจิทัลรวมถึงระบบปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งเรียกว่า Internet of thing (IoT) เพื่อให้เกิดเชื่อมโยงการบริการภาครัฐที่มีอยู่หลากหลายรวมถึงการบริการของเอกชน บางอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับภารกิจภาครัฐ ไว้ที่จุดเดียว ทั้งนี้เพื่อความสะดวกสบาย รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ระบบรัฐบาลดิจิทัลอาจจะเกิดจากการพัฒนาของรัฐ หรือพัฒนาระบบการบริการร่วมกับเอกชน ที่มีความเชี่ยวชาญ ในการบริการลูกค้า ทำให้รัฐบาลดิจิทัลมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องและเข้าถึงกับความต้องการของประชาชน ได้มากกว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

3.1.2 ความสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลดิจิทัล Digital Government เป็นระบบรัฐบาล ที่นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเปลี่ยนระบบการทำงาน หรือขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาครัฐ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ได้แก่

3.1.2.1 สร้างประสิทธิภาพภาครัฐ Government Efficiency เพื่อยกระดับสมรรถนะ และความสามารถในการทำงานของภาครัฐสูงขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ Big data และจัดการข้อมูล Data Governance ทำให้ภาครัฐมีข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อถือได้ นำมาใช้ในการวางแผนในการบริหารและจัดการข้อมูลได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง

3.1.2.2 สร้างบริการสาธารณะที่ดี Good Public Service ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้สะดวก ถูกต้องและประหยัด เช่น การใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถจัดระบบการบริการต่างๆ ของภาครัฐไว้ที่เดียวกัน One Stop service หรือการบริการบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ

3.1.2.3 สร้างรัฐบาลระบบเปิด Open Government ที่มีความโปร่งใสที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ง่าย เช่น รัฐบาลเปิดช่องทางออนไลน์ให้ประชาชนสามารถแจ้งเหตุหรือร้องเรียน ส่งผลให้รัฐบาลได้รับข้อมูลความเดือดร้อนของประชาชนได้เร็วขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาได้ รวดเร็วและตรงกับปัญหาความต้องการที่แท้จริง หรือกรณีในประเทศเอสโตเนีย นำระบบการลงคะแนนเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ E-Vote มาให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในทุกๆระดับ ส่งผลให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองและเข้ามา มีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเข้าถึงการเลือกตั้งได้ง่ายขึ้นสะดวกขึ้น

3.1.2.4 สร้างประสิทธิผลและความรับผิดชอบ Effectiveness and Responsibility การทำงานหรือการบริการประชาชนและการบริหารจัดการงบประมาณของภาครัฐ สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และเกิดผลต่อเนื่องอย่างยั่งยืน

3.1.2.5 สร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ Potential and Competitive สร้างโอกาสในการพัฒนาประเทศโดยใช้เทคโนโลยีมาเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงส่งเสริมให้เอกชนได้ดำเนินกิจการด้วยความสะดวกและแข่งขันได้

3.2 ลักษณะสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital government เป็นหน่วยงานภาครัฐที่นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ภายในหน่วยงาน เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กรรัฐให้รวดเร็ว ให้ก้าวทันตามเทคโนโลยีขององค์กรเอกชนได้อย่างเทียบเท่า รวมถึงยังมีระบบการเชื่อมโยงการเข้าถึงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชน เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้กับผู้ที่ต้องการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ลักษณะรัฐบาลดิจิทัล สามารถแบ่งออกได้ 3 แบบดังนี้

3.2.1 รูปแบบการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ Reintegration เพื่อเชื่อมต่อข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการสร้างศูนย์ข้อมูล และยังง่ายต่อการควบคุมและการจัดการของหน่วยงานราชการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.2 รูปแบบการปรับปรุงองค์กรภาครัฐ Needs-based holism โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้บริการแก่สาธารณะ ซึ่งข้อดีของรูปแบบนี้ คือเป็นการทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะข้อมูลเหล่านี้อยู่ในศูนย์เก็บข้อมูลที่เดียวกัน

3.2.3 รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรภาครัฐ Digitalization โดยการนำระบบบริหารสารสนเทศมาใช้ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและอย่างสุดท้ายการเข้าถึงการให้บริการของประชาชนในการใช้งานระบบนี้ ทั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต แทนการทำงานแบบเดิม

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลตัวอย่างของรัฐบาลดิจิทัล

ประเด็น	รัฐบาลดิจิทัล
วิธีการและขอบเขต	การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ยกระดับการทำงานของภาครัฐให้ทันสมัยเพื่อสร้างและส่งมอบบริการสาธารณะด้วยนวัตกรรมรูปแบบใหม่
เทคโนโลยีที่สำคัญ	ตัวอย่าง cloud, big data, Smart phone, AI, M2M, Hi-speed Internet
จุดมุ่งหมาย	(Data Centric)การเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ และใช้ข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาการทำงานและระบบการบริการประชาชน
ระบบการบริการ	Platform, Applications, online Service

ที่มา : ทนงศักดิ์ เหมือนเตย ,2020⁴

3.3 จุดมุ่งหมายของรัฐบาลดิจิทัล

ประเทศที่นำระบบรัฐบาลดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาและยกระดับการทำงานของภาครัฐจะมีจุดมุ่งหมายที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลได้รวบรวมระบบดิจิทัลที่ประเทศต่างๆนำมาใช้ มีดังนี้ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน),2560⁵)

3.3.1 การจัดทำข้อมูลดิจิทัล โดยรวบรวมและปรับเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐจากรูปแบบเอกสารกระดาษให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์และพัฒนาบริการประชาชนและภาคธุรกิจ

3.3.2 การปรับปรุงกระบวนการภาครัฐ ที่มีการกำหนดรูปแบบการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและบทบาทการสนับสนุนของหน่วยงานกลางโดยการนำระบบดิจิทัลมาลดขั้นตอน ลดกระบวนการทำงาน ลดงานเอกสาร และมีการจัดลำดับการปรับปรุงตามความสำคัญของกระบวนการ และจัดกลุ่มความสำคัญของหน่วยงานที่ให้บริการ เพื่อให้เกิดกระบวนการที่เป็นไปตามมาตรฐานบนพื้นฐานความปลอดภัย และมีจริยธรรมภายใต้กรอบธรรมาภิบาล ซึ่งหลายประเทศมุ่งเน้นการดำเนินงานแบบ Agile เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน

3.3.3 การพัฒนาบริการดิจิทัล ที่มุ่งเน้นการให้บริการดิจิทัลภาครัฐที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและมีคุณภาพสูง อีกทั้งต้องมีความน่าเชื่อถือ ยืดหยุ่นและมีความมั่นคงปลอดภัยจากการคุกคามทางไซเบอร์ เป็นมิตรกับประชาชน และเอื้อต่อการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric)

⁴ ทนงศักดิ์ เหมือนเตย .รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย : ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ.Inthaninthaksin journal vol.15 no 2 july-December 2020

(ทิวรรณ ชูปัญญา, โสภิต ศิลปเจริญ, ปรีชาพล ชูศรี, อมิตดา สว่างศรี, เกษม พันธุ์สิน, 2562)

⁵ แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2560-2565)

3.3.4 การพัฒนาและบูรณาการแพลตฟอร์มดิจิทัลภาครัฐ มุ่งเน้นการบูรณาการบริการภาครัฐ และการพัฒนาต่อ ยอดระบบบริการ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ผ่านระบบดิจิทัลโดยเป็นกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ (End to End Process) การพัฒนาระบบยืนยันตัวตน (Digital ID) เพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนและผู้ประกอบการในการดำเนินการด้านธุรกรรม การสร้างแพลตฟอร์มกลางสำหรับการบริการประชาชน รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มพื้นฐานที่หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้งานร่วมกันได้ การพัฒนามาตรฐานร่วม การใช้ Open Source Framework และ การใช้ Open Software ซึ่งมีความจำเป็นต้องมีการประกาศมาตรฐาน และแนวทางดำเนินงานสำหรับการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในแผนงานระดับชาติ

3.3.5 การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ โดยส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงและการบูรณาการระบบดิจิทัลผ่านเทคโนโลยีสำคัญต่าง ๆ เช่น AI และ IoT เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และสามารถนำไปพัฒนาบริการสาธารณะได้

3.3.6 การพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านทักษะและทัศนคติ โดยยกระดับบุคลากรด้านดิจิทัลให้เท่าทันต่อนวัตกรรม พัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคขั้นสูง การแต่งตั้ง Chief Digital Strategy Officers จากกระทรวงต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามแผน รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรมีทัศนคติด้านดิจิทัลที่ดีในการเสนอความคิดและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ และสนับสนุนให้ผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่สายงานดิจิทัลเข้าใจถึงความเป็นไปได้ในการทำงานในรูปแบบใหม่ หรือ ในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม ตลอดจนการปลูกฝังการเรียนรู้ best practice ของต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาบริการภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

3.3.7 การปรับปรุงเครื่องมือ กลไก และกฎหมาย โดยจัดเตรียมเครื่องมือดิจิทัล เพื่อสนับสนุน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการร่วมกับภาคเอกชนและสถาบันวิจัยที่มีศักยภาพ (Public-Private Partnerships: PPPs) รวมถึงการให้ความสำคัญในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานแบบดิจิทัล

3.3.8 การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเพื่อสร้างความโปร่งใส รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อม (Ecosystem) ใหม่ที่ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนสามารถร่วมมือกันได้ และมีการรับฟังความเห็นจากประชาชนเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมบริการที่ดีขึ้นร่วมกับภาคประชาชน (Co-creating)

3.4 ระบบดิจิทัลที่นำมาใช้ในรัฐบาลดิจิทัล

จากการศึกษาประเทศผู้นำในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ประกอบกับการศึกษาแนวทางการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลอีกกว่า 20 ประเทศ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศต่าง ๆ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แตกต่างเพียงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของนานาประเทศ สามารถสรุปการดำเนินงานภายใต้โครงการ

เชิงบูรณาการเป็น 7 โครงการหลักสำคัญ ได้ดังนี้⁶ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

1) **Citizen Platform** แพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมข้อมูลและงานบริการต่าง ๆ เพื่อประชาชน โดยบูรณาการระหว่างหน่วยงาน สามารถหาข้อมูลสำหรับการดำเนินชีวิต รวมถึงทำธุรกรรมออนไลน์ไว้ในเว็บไซต์เดียวกัน เพื่อให้สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลและบริการของภาครัฐ

2) **Business Platform** แพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมข้อมูลและงานบริการต่าง ๆ เพื่อภาคธุรกิจ โดยบูรณาการระหว่างหน่วยงาน สามารถหาข้อมูลสำหรับการดำเนินธุรกิจ รวมถึงธุรกรรมออนไลน์ไว้ในเว็บไซต์เดียวกัน เพื่อให้สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลและบริการของภาครัฐ

3) **Open Data Platform** แพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลจากทุกหน่วยงานภาครัฐไว้ในเว็บไซต์เดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจนำข้อมูลไปพัฒนาหรือคิดค้นต่อยอดธุรกิจของตน รวมทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพการใช้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน

4) **Data Exchange Platform** ระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่อการแลกเปลี่ยนที่รวดเร็ว ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ โดยอาจเป็นการเก็บข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลกลางหรือแลกเปลี่ยนโดยตรง ซึ่งหน่วยงานสามารถนำข้อมูลที่ได้รับการอนุมัติไปใช้ต่อ เช่น นำไปใช้กรอกข้อมูลอัตโนมัติหรือนำไปเผยแพร่บน Open Data Platform ได้

5) **e-Authentication** ระบบการลงทะเบียน การยืนยันตัวตน และการระบุสิทธิการเข้าถึงข้อมูล เมื่อต้องการใช้บริการภาครัฐผ่านระบบออนไลน์ได้ทุกบริการแทนการสร้างบัญชีใหม่ทุกครั้งที่ต้องการทำธุรกรรมออนไลน์กับภาครัฐ ทำให้เจ้าของบัญชีสามารถเพิ่มเติม หรือแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลได้ตลอดเวลา อีกทั้งระบบจะทำการอัปเดตข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน เป็นการลดขั้นตอนในการทำงานซ้ำซ้อน

6) **e-Procurement** เว็บไซต์กลางสำหรับรวบรวมการจัดซื้อจัดจ้าง มีแค่ตลิ่งอกสินค้าและงานบริการให้เลือกซื้อ พร้อมให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านอสังหาริมทรัพย์ ด้านการท่องเที่ยว ด้านกฎหมาย และสำหรับธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถค้นหาและจัดซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพได้อย่างสะดวกในราคาที่คุ้มค่า

7) **Crowdsourcing** เว็บไซต์กลางของภาครัฐใช้เป็นช่องทางออนไลน์อย่างเป็นทางการเพื่อการแลกเปลี่ยน รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชนและภาคธุรกิจ ทั้งในมิติของการร่วมกันออกแบบบริการ และการร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

⁶ สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สรุปล 7 โครงการหลักสำคัญเพื่อยกระดับการพัฒนาภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลของนานาประเทศ. เข้าถึงได้จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/49392/>

3.5 ประสบการณ์การสร้างรัฐบาลดิจิทัลของประเทศต่างๆ

ปัจจุบันนานาประเทศตระหนักถึงความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศและได้มีการริเริ่มพัฒนารัฐบาลดิจิทัลขึ้น องค์การสหประชาชาติ United Nations (UN) ได้มีการจัดอันดับ EGD Index การประเมินผลค่าดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Government Development Index (EGDI) เพื่อประเมินความพร้อมของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนา e-Government และสะท้อนถึงความสามารถของภาครัฐในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานและการเข้าถึงประชาชน โดยทำการสำรวจจากประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ จำนวน 193 ประเทศ โดยพิจารณาใน 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) การให้บริการออนไลน์ (Online Service Index) 2) โครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม (Telecommunication Infrastructure Index) และ 3) ทุมนมนุษย์ (Human Capital Index) ในรายงานยังมีการจัดทำดัชนีที่สำคัญอีก 1 ตัว คือ การมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชน (e-Participation Index) ดัชนีดังกล่าวมีการนำมาใช้ในการจัดอันดับการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชน (สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ . 2559) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงผลการจัดอันดับ e-Government Development Index ของประเทศ 4 อันดับแรก

ประเทศ	อันดับ (จาก 193 ประเทศ)			คะแนน		
	ปี 2557	ปี 2559	การเปลี่ยนแปลง	ปี 2557	ปี 2559	การเปลี่ยนแปลง
สหราชอาณาจักร	8	1	เพิ่มขึ้น 7	0.8695	0.9193	เพิ่มขึ้น 0.0498
ออสเตรเลีย	2	2	-	0.9103	0.9143	เพิ่มขึ้น 0.004
เกาหลีใต้	1	3	ลดลง 2	0.9462	0.8915	ลดลง 0.0547
สิงคโปร์	3	4	ลดลง 1	0.9076	0.8828	ลดลง 0.0248

จากตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นถึงประเทศที่ได้รับการจัดอันดับในการเป็นประเทศที่มีสหประชาชาติว่ามีการพัฒนาในการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ 4 อันดับแรกของโลก ในช่วงปี 2557 และ ปี 2559 ประเทศที่ติดอันดับหนึ่งของโลกได้แก่ สหราชอาณาจักร รองลงมาคือ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศสิงคโปร์ ตามลำดับ

ในปัจจุบันปี 2022 การจัดลำดับ e-Government Development Index ได้มีก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วทำให้ประเทศที่ได้ลำดับหนึ่ง คือ ประเทศเดนมาร์ก รองลงมาคือ ประเทศฟินแลนด์ และเกาหลีใต้ ส่วนผลการจัดลำดับในอาเซียน ประเทศที่คว่าอันดับหนึ่ง คือ ประเทศสิงคโปร์ (สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ 2559, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ข้อมูล ณ วันที่ 3 ตุลาคม 2565)

สำหรับการนำเสนอประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ในเล่มนี้ผู้เขียนได้คัดเลือกประเทศที่จะนำมาเสนอ 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเดนมาร์กที่ล่าสุดได้รับการจัดอันดับอยู่ในอันดับที่ 1 ประเทศสิงคโปร์ และเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านเอเชีย ที่อยู่อันดับต้นๆ และสุดท้าย ประเทศเอสโตเนีย ที่เป็นประเทศใหม่ที่แยกตัวมาจากสหภาพโซเวียตและใช้รัฐบาลดิจิทัลเป็นแนวทางในการฟื้นฟูประเทศจากประเทศยากจนมาเป็นประเทศร่ำรวยในระยะเวลาไม่นาน แต่อย่างไร การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ และได้นำมาเสนอ เป็นกรณีตัวอย่าง จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศเอสโตเนีย ประเทศสิงคโปร์ ดังนี้

3.5.1 ราชอาณาจักรเดนมาร์ก

ประเทศเดนมาร์ก เป็นประเทศต้นแบบของรัฐบาลดิจิทัลในแถบยุโรป และมีค่าเฉลี่ยของการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สูงสุดในแถบยุโรป รัฐบาลประเทศเดนมาร์กได้การจัดทำยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัลที่เน้นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับระบบหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยเริ่มจากโครงการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณะมากกว่า 100 รายการอย่างรวดเร็วและปลอดภัย รัฐบาลเดนมาร์กได้ประกาศแผนยุทธศาสตร์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

1. แผน Joint Public Digital Strategy: The Digital Road to Future Prosperity

2011- 2015 ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการสร้างบริการสาธารณะให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลและเป็นช่องทางการติดต่อระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนภายในปี 2015 โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐกลาง และท้องถิ่นใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยเริ่มจากการยกเลิกการใช้แบบฟอร์มกระดาษและจดหมาย มุ่งเน้นการพัฒนาสวัสดิการดิจิทัลใหม่ๆ (New Digital Welfare) และสร้างการทำงานของภาครัฐร่วมกันผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น

2. A Stronger and More Secure Digital Denmark Plan 2016 – 2020 เป็นแผน

ที่มีจุดมุ่งหมายในการวางรากฐานให้แก่ภาครัฐของเดนมาร์กในอนาคต โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในภาครัฐที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของประเทศในภาพรวมเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนภายใต้สังคมดิจิทัล ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

2.1 Digital solutions must be easy-to-use, quick and ensure high quality มุ่งเน้นการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานเข้าด้วยกัน เพื่อปรับปรุงและลดกระบวนการทำงานและลดภาระ ของประชาชนในขั้นตอนการให้ข้อมูล/เอกสารแก่หน่วยงานภาครัฐ

2.2 Public sector digitization must provide good conditions for growth ส่งเสริมข้อมูลเปิดที่เป็นประโยชน์ สำหรับภาคธุรกิจในการนำไปต่อยอดสร้างสรรค์นวัตกรรม

2.3 Security and confidence must be in focus at all times เพิ่มศักยภาพด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล

3.5.2 ประเทศเกาหลีใต้

เป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับในเรื่องการจัดระบบหน่วยงานแบบ One-Stop Service เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทุกที่ทุกเวลาแถมยังสามารถตรวจสอบได้ และงานเอกสารของราชการเชื่อมต่อด้วย Government Superhighway Network หรือ GSN เพื่อให้ข้อมูลทุกอย่างเชื่อมโยงกันเข้าถึงง่ายผ่านระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยบริการที่ทางภาครัฐของเกาหลีใต้ให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการประกันสุขภาพ และระบบการขอสิทธิบัตรทางอิเล็กทรอนิกส์ และ ยังเป็นประเทศในทวีปเอเชียที่เคยได้รับอันดับหนึ่งในการประเมิน EGD I ของ สหประชาชาติ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของเกาหลีใต้ ที่น่าสนใจดังนี้

การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลของเกาหลีใต้ อยู่ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ที่มีชื่อว่า Smart E-Government Plan (2011 - 2015) มีวัตถุประสงค์เพื่อวางแนวทางการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและพฤติกรรมของประชาชนในยุคดิจิทัล ให้เป็นรัฐบาลที่สามารถให้บริการได้ทุกช่องทางด้วยการผนวกรวมเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับบริการภาครัฐที่มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง มีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

- 1) **Top mobile e-government** ภาครัฐพัฒนาการให้บริการที่มุ่งเน้นที่ Smart phone ให้มีความมั่นคงปลอดภัย และใช้โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน
  - 2) **Safe and warm society** พัฒนาระบบสวัสดิการสังคม ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในทุกๆ กลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง
  - 3) **Work-life balanced smart work** เตรียมความพร้อมทั้งสังคมผู้สูงอายุและลักษณะงานที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
  - 4) **Personalized services** สร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นทุกภาคส่วน ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริการของภาครัฐ
  - 5) **E-Government based on strong infrastructure** กระตุ้นการลงทุนและส่งเสริมเตรียมความพร้อมให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และมาตรการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์
- ประเทศเกาหลีใต้ เป็นอีกประเทศหนึ่งในอดีตประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหนักช่วงภัยสงคราม และความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงแรก ปัจจุบันยังคงมีความกังวลจากความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลี อย่างไรก็ตามรัฐบาลเกาหลีใต้ได้ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักกรต่อเรือ การผลิตรถยนต์ และการผลิต

เครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ในช่วงหลังรัฐบาลหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร และการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารภาครัฐด้วยระบบรัฐบาลดิจิทัลและส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีความเติบโตได้มาก และขณะเดียวกันประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากความสะดวกสบายและความทันสมัยของการบริการภาครัฐ จนทำให้ประเทศเกาหลีใต้ติดอันดับประเทศที่มีการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอันดับต้นๆของโลก

3.5.3 ประเทศเอสโตเนีย

เอสโตเนียเป็นประเทศเกิดใหม่ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต เมื่อต้นทศวรรษที่ 90 ตั้งอยู่ในกลุ่มประเทศบอลติก หรือ Baltic States ที่ประกอบด้วย ลัตเวีย (Latvia) ลิทัวเนีย (Lithuania) และเอสโตเนีย (Estonia) ช่วงแรกจากการสร้างชาติเอสโตเนียประสบปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ประเทศขาดแคลนเกือบทุกอย่าง โครงสร้างพื้นฐานไม่ดี ปัญหาความยากจนของประเทศและประชาชนมีรายได้ ขาดแคลนสาธารณสุขอุปโภคและสาธารณูปการ คุณภาพชีวิตประชาชนย่ำแย่

ภายหลังจากได้รับเอกราช รัฐบาลได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดดโดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวนำ ภายใต้ชื่อ Tiger hub หรือ Tiger Leap โดยเริ่มต้นจากสร้างทุนมนุษย์ สร้างประเทศจากโรงเรียนคือจัดให้มีการเรียนการสอน Computer ทักษะพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล Digital literacy ตั้งแต่ชั้นเด็กสนับสนุนให้เด็กนักเรียนมี ตั้งแต่ชั้นประถม เพื่อสร้างเด็กรุ่นใหม่ให้มีทักษะทางเทคโนโลยีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต และภายหลังจากนั้น 20 ปี ความรู้และทักษะของเด็กเหล่านั้นกลับมาเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญที่ทำให้ประเทศเอสโตเนียเป็นประเทศที่ทันสมัย และเกิดเศรษฐกิจมูลค่าเพิ่มจากเทคโนโลยี ประชาชนมีงานทำ มีรายได้สูง เอสโตเนียเป็นฐานผลิตที่สำคัญของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ และประเทศมีความร่ำรวยขึ้น และเป็นต้นแบบของรัฐบาลดิจิทัลที่ประเทศหลายประเทศไปดูงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศเอสโตเนีย

ประเทศเอสโตเนีย นอกจากจะกำหนดเป้าหมายทางด้านเทคโนโลยีที่ชัดเจน และมีการลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์ แล้ว เอสโตเนียใช้แผนยุทธศาสตร์การปฏิวัติทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revolution) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจสตาร์ทอัพ เสริมสร้างความรู้ ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการให้บริการสาธารณะในรูปแบบดิจิทัลหรืออิเล็กทรอนิกส์ แนวทางในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิคของระบบรัฐบาลดิจิทัล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิคให้มีประสิทธิภาพและสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลภาครัฐได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1.1 ระบบระบุตัวตนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Identification) และบัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Identification Card)

1.2 ระบบการเข้าถึงรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government Portal)

2. การสร้างระบบโครงข่ายเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐ (EEBone) ซึ่งคณะกรรมการสหภาพยุโรป (The European Commission) ได้พัฒนาระบบการติดตามและรายงานตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy and Society Index: DESI) เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินความก้าวหน้าทางดิจิทัลของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป โดยกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเชื่อมต่อ (Connectivity) ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ด้านการใช้บริการอินเทอร์เน็ต (Use of Internet Services) ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (Integration of Digital Technology) และด้านการพัฒนาบริการดิจิทัลภาครัฐ (Digital Public Services)

นอกจากนั้น เอสโตเนียยังเป็นประเทศแรก ๆ ของโลกที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain Pioneers) แบบ Keyless Signature Infrastructure (KSI) ในระบบการผลิตต่าง ๆ และมีการให้บริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ตั้งอยู่บนหลักการ e-Governance 6 ด้าน ดังนี้

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดย X-Road ไม่มีฐานข้อมูลกลาง แต่เป็นการเชื่อมต่อฐานข้อมูลที่กระจายออกไปตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม รวมถึงภาคธุรกิจ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีระบบฐานข้อมูลเป็นของตนเอง จึงทำให้หน่วยงานต่าง ๆ มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน (Real Time) และขจัดปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูลได้ ตลอดจนช่วยลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ข้อมูลถูกจัดเก็บไว้ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เนื่องจาก X-Road สามารถสร้างและเชื่อมฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานต่อกันได้

2. การเชื่อมต่อระหว่างกัน (Interconnectivity) ส่วนประกอบต่าง ๆ ของ X-Road ที่เชื่อมต่อฐานข้อมูลของหน่วยงานทั้งหมดเข้าด้วยกัน ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มั่นคงปลอดภัยและราบรื่น ซึ่งประชาชนต้องมีลายมือชื่อดิจิทัลโดยใช้บัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Identification Card) ในการพิสูจน์ตัวตนและใช้เป็นพื้นฐานในการเข้าใช้บริการระบบอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐต่าง ๆ อาทิ ด้านสาธารณสุข ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม นอกเหนือจากนี้ X-Road ยังช่วยให้ประชาชนได้รับบริการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากยิ่งขึ้นด้วย ยกตัวอย่างเช่น ประชาชนที่ยื่นภาษีผ่านระบบ e-Tax

3. ความสอดคล้องกัน (Integrity) ไม่ว่าจะเป็น (1) การแลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งหมด (2) การสื่อสารระหว่างเครื่องจักรกับเครื่องจักร (Machine to Machine: M2M) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหนึ่งหรือหลาย ๆ หน่วยงาน (3) ข้อมูลที่ได้รับการจัดเก็บอยู่ในคลังข้อมูลของหน่วยงาน (Data at Rest) เช่น Storage Server, Files Server, Database หรือในรูปแบบของ Backup Image และ (4) ข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ (Logfile) ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลา ชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดเก็บและเชื่อมโยงกันด้วยเทคโนโลยี Blockchain หรือการเก็บข้อมูลรูปแบบหนึ่งที่มีการจัดเก็บเป็นส่วน ๆ (Block) แล้วนำมาร้อยต่อกันเรื่อย ๆ เหมือนโซ่คล้องกัน (Chain) โดยใช้วิธีเข้ารหัสทางคอมพิวเตอร์เพื่อความมั่นคงปลอดภัย อีกทั้งยังช่วยให้ทราบว่าข้อมูลถูกจัดเก็บเวลาใด และมีการแก้ไขหรือไม่ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะถูกส่งและกระจายเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่อยู่ในเครือข่าย

4. แพลตฟอร์มภาครัฐแบบเปิด (Open Platform) โดยอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานและระบบปฏิบัติการด้วยซอฟต์แวร์ที่เปิดเผยหลักการหรือแหล่งที่มาของเทคโนโลยีของซอฟต์แวร์นั้น ผู้ใช้งานจะสามารถแก้ไข ดัดแปลง แลกเปลี่ยน ทำงานร่วมกัน และเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ รวมถึงการต่อยอดซอฟต์แวร์เหล่านั้นเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งบุคคลและหน่วยงานในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

5. กฎหมายที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (No Legacy) โดยต้องมีการปรับปรุงกฎหมายด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้สอดคล้องกับบริบท

6. ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Transparency) ประชาชนต้องมีสิทธิในการดูและตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลที่ภาครัฐนำไปใช้บนระบบ Logfile หรือข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของเอสโตเนีย

ในปี 2020 ที่ผ่านมา ประเทศเอสโตเนียมีคะแนนรวม DESI สูงเป็นอันดับที่ 7 จาก 28 ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของเอสโตเนีย มีดังนี้

1. รัฐบาลใช้ระบบการกระจายศูนย์ให้หน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกันแบบ Peer-to-peer มิได้ใช้เซิร์ฟเวอร์กลางของรัฐ
2. โครงข่ายเชื่อมโยงข้อมูลมีประสิทธิภาพ หน่วยงานรัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลของประชาชนในแต่ละฐานข้อมูลภาครัฐในหน่วยงานอื่นๆ ได้
3. ภาครัฐสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและเอกชน (Public Private Partnership)

4. มีการผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับเอกสารยืนยันตัวตนดิจิทัลให้สามารถใช้ระบุตัวตนในการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ได้ ตั้งแต่ปี 2552
5. ฐานข้อมูลต่างๆ ของภาครัฐถูกจัดเก็บในระบบดิจิทัล
6. ระบบเครือข่ายของภาครัฐมีความปลอดภัย ผู้ใช้งานจึงมั่นใจในความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

3.5.4 ประเทศสิงคโปร์

เป็นประเทศที่มีแนวคิด Smart Nation มีความสะดวกสบายและปลอดภัยผ่านระบบ Nation Digital Identity มีการผลักดันระบบ e-Payments เพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินไปได้อย่างง่ายและสร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่เป็นรูปแบบ Big Data โดยในปี 2023 รัฐบาลสิงคโปร์มีเป้าหมายการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น 70% ของระบบราชการอยู่บนคลาวด์ และเป็นประเทศชั้นนำในกลุ่มสมาชิกอาเซียน และ มีความโดดเด่นด้านการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล ได้คะแนนประเมิน EGDI ในระดับสูงและเป็นอันดับหนึ่งด้านการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลในอาเซียนอีกด้วย

1. E-Government Masterplan 2011 – 2015 เป็นแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งผลักดันให้เกิดบริการและช่องทางใหม่ที่จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงและประสิทธิภาพการให้บริการ eGov 2015 จึงมีแนวคิดในการเปลี่ยนจาก Government-to-You เป็น Government-with-You ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมมากขึ้น ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- 1) Co-creating for Greater Value ให้อำนาจประชาชนและภาคธุรกิจร่วมพัฒนาบริการอิเล็กทรอนิกส์ใหม่กับภาครัฐโดยเพิ่มประสิทธิภาพ การให้บริการผ่านช่องทางเว็บไซต์และอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ และให้บริการแพลตฟอร์มเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับทุกภาคส่วนในการพัฒนาบริการร่วมกัน
- 2) Connective for Active Participation แสวงหาโอกาสจากพฤติกรรมของประชาชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นโดยการพัฒนาช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกันโยบายสาธารณะผ่านช่องทางออนไลน์
- 3) Catalyzing Whole-of-Government Transformation ต่อยอดจากการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมาในโครงสร้าง พื้นฐาน บริการ และศักยภาพ บุคลากรภาครัฐเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้วย ICT

2. แผน Digital Government Blueprint (2018 - 2023) รัฐบาลสิงคโปร์

Government Blueprint (DGB) ในปี 2561 เพื่อแสดงความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลให้มากขึ้นประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่โดยสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลและข้อมูลกลาง (Common digital and data platform) มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการให้บริการไว้ที่จุดจุดเดียว และ

นำเทคโนโลยีใหม่ๆมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน และพัฒนาศักยภาพผ่านการฝึกอบรมด้านดิจิทัลของบุคลากร ภาครัฐในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นในการขับเคลื่อน อีกด้วยและทั้งหมดนี้ คือกรณีศึกษาของรัฐบาลดิจิทัลทั้ง 4 ประเทศที่วางระบบ e-Government เอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ที่มุ่งเน้นอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนเป็นหลัก และความปลอดภัยของข้อมูล รวมถึงมีการรวบรวมข้อมูลไว้เบ็ดเสร็จในที่เดียวเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการประสานงานการเชื่อมโยงข้อมูล และสามารถเข้าถึงข้อมูล ซึ่งส่งผลให้การบริการของภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 4

ความท้าทายของการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย

บทนำ

การศึกษาความท้าทายของการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย มีความสำคัญสำหรับการศึกษาการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย ปัจจัยความท้าทายที่สำคัญสามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ความท้าทายที่เป็นปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยทางการบริหารจัดการ อาทิ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารจะแบ่งออกเป็น 2 ยุค ได้แก่ ความท้าทายทางเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information Technology Communication) และความท้าทายเทคโนโลยีดิจิทัล Digital Technology) ซึ่งเทคโนโลยีทั้ง 2 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกของการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชน ทั้งรูปแบบ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ รวมถึงกระแสนิยมของคน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะรุนแรง รวดเร็ว และเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิง หรือเรียกว่า เทคโนโลยีดิสรัปชัน (Technology Disruption)

4.1 ความท้าทายทางปัจจัยภายนอก

เป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นจากภายนอกที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบจากทุกคน และทุกประเทศเป็นปัจจัยที่องค์กรไม่สามารถจะควบคุมหรือกำกับได้ แต่จำเป็นต้องรู้และเข้าใจเพื่อจะได้วางแผนจัดการเพื่อลดผลกระทบหรือสร้างโอกาสจากปัจจัยเหล่านั้นได้ ประกอบไปด้วย

4.1.1 ความท้าทายที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ ปีคริสต์ศตวรรษที่ 2000 เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวบริบทสังคม ที่ทำให้โลกเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information Communication Technology: ICT) โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำลายข้อจำกัดในการบริหารจัดการหลายด้าน เช่น ด้านขอบเขตพื้นที่ เรื่องระยะเวลา สถานที่ และต้นทุนค่าใช้จ่าย นักคิดหลายท่านให้คำนิยามการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคนั้นว่า เป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ หมายถึง โลกที่ไม่มีขอบเขตพรมแดน การติดต่อสื่อสารได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น ประหยัดขึ้นและรวดเร็วขึ้น ตลอดจนการทำธุรกรรมการค้าหรือกิจกรรมอื่น ๆ ในพื้นที่ที่ห่างไกลสามารถทำได้สะดวกขึ้น คล่องตัวมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น

ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการคิดค้นระบบการสื่อสารไร้สาย หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information Communication Technology: ICT) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารบนโลกได้มากขึ้น กว้างขวางขึ้น และสะดวก ประหยัด และอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในแวดวงการจัดการธุรกิจและองค์กร และส่งผลให้องค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายมากขึ้น เพราะ ความเร็วของข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกมีลักษณะ

ไร้พรมแดน เปิดกว้าง หรือเรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ บนโลกไม่มีข้อจำกัดเรื่องขอบเขตพื้นที่ และระยะเวลา การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและรุนแรง มีผลกระทบต่อการจัดการและการบริหารทั้งภาครัฐกิจ ภาครัฐ การศึกษา การเงิน รวมถึงการดำเนินชีวิตพื้นฐานของมนุษย์เปลี่ยนแปลง

ยุคโลกาภิวัตน์อิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือ ICT มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการมีทั้งปัจจัยภายในที่องค์กรสามารถจัดการเองได้ และปัจจัยภายนอกที่อยู่เหนือการควบคุมขององค์กร ความท้าทายการจัดการในยุคนี้มีลักษณะ ดังนี้

4.1.1.1 ภาวะวิกฤติการณ์ต่าง ๆ (Crisis) ภาวะวิกฤติ หรือวิกฤตการณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยที่เราไม่ได้คาดคิดมาก่อน ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และความรวดเร็วของข่าวสารทำให้โลกมีการรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น การเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 มีจุดเริ่มต้นการพบเชื้อที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ปลายปี 2019 และข่าวสารได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ประกอบการการแพร่กระจายเชื้อได้รุกรานไปหลายประเทศ และความรุนแรงที่ทำให้คนป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก สร้างความหวุ่นวิตกให้กับคนทั้งโลกและรัฐบาลเกือบทุกประเทศได้ประกาศปิดประเทศ ห้ามการเดินทาง ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ คนตกงาน กิจการการค้าขาดทุน ที่มีผลไปทั่วโลก นอกจากนี้ภาวะวิกฤติอื่น ๆ ล้วนแต่มีผลกระทบทั้งสิ้น เช่น ภัยธรรมชาติ ความแล้งและน้ำท่วม ภาวะโลกร้อน (Global Warming) ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาฝุ่นละอองและการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและฤดูกาลที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและสุขภาพของประชาชน การขาดแคลนอาหาร ยารักษาโรค สินค้าอุปโภคและบริโภค เป็นต้น

4.1.1.2 การเคลื่อนไหวทางค่านิยมของสังคม (Social Value Movement) โลกาภิวัตน์ และอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มวลมนุษยชาติบนโลกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทุก ๆ ด้าน อาทิการทำงานผ่านระบบออนไลน์ การดำเนินชีวิตที่เน้นความสะดวกและมีความเป็นส่วนตัวสูง และพฤติกรรม การกิน การอยู่ การประกอบอาชีพและการใช้จ่ายเงิน การเสพติดเทคโนโลยีจนเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของสำคัญดำเนินชีวิตที่ขาดไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านแนวทางการบริหารจัดการ ในปัจจุบัน โลกาภิวัตน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันทางธุรกิจ ทั้งการออกแบบ การผลิต การตลาด และการวางแผน โลกาภิวัตน์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาการด้านการผลิตและการบริหารจัดการใหม่ ๆ อย่างไม่หยุดนิ่ง อาทิ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารคุณภาพ การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบใหม่ การพัฒนาสมรรถนะ รวมถึงการบริหารการเปลี่ยนแปลง และการจัดการนวัตกรรม เป็นต้น

4.1.1.3 พลังระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ (New World Economy Power) ความล่มสลาย ของสหภาพโซเวียต ทำให้สงครามเย็นที่ต่อสู้อย่างดุเดือดระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตยจบลง ส่งผลให้ความตึงเครียดจากสงครามยุติลง ความบอบช้ำจากสงครามมาเป็นระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ หันมาพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการฟื้นฟูประเทศ ประเทศเกิดใหม่ทางยุโรปตะวันออกหลายประเทศได้มาสู่

สนามแข่งขันทางธุรกิจ ขณะเดียวกันประเทศใหญ่อย่างสาธารณรัฐรัสเซียและจีนได้หันมาพัฒนาเศรษฐกิจและกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจควบคู่กับสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจโลกเข้าสู่ระบบการแข่งขันที่เข้มข้น การต่อสู้เพื่อแย่งชิงความได้เปรียบทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบและการต่อรองในการแข่งขัน เช่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (Euro) ประชาคมกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Countries: APEC) หรืออาเซียน (ASEAN) และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Communities: AEC) เป็นต้น การรวมกลุ่มของประเทศส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่ต้องยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น ที่เกิดจากการบริหารความแตกต่างทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิก

4.1.1.4 กติกาโลกใหม่ (New World Order) การล่มสลายของลัทธิอุดมการณ์การเมืองคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้เกิดขั้วอำนาจเดียว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ที่มีอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองของโลก การจัดระเบียบโลกใหม่ ที่มีผลต่อการสร้างกฎระเบียบกติกา หรือกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ เช่น ในระดับโลก การสร้างกติกาค้าเสรี การรวมกลุ่มทางการค้า การให้ความสำคัญคุณภาพและความเท่าเทียมในสังคม อาทิสหิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชน การค้าแรงงาน ระเบียบโลกใหม่เหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญหรือเครื่องมือในการปกป้องและการกีดกันทางการค้าของประเทศมหาอำนาจ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงผู้ประกอบการต้องมีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการให้เข้าเงื่อนไขของระเบียบโลกข้างต้น

4.1.1.5 สงครามการค้า (Economic War) ความล่มสลายของสงครามเย็น ทำให้ระบบทุนนิยมของโลกเฟื่องฟู ประเทศมหาอำนาจทางกองทัพที่เคยแข่งขันกันทางรบ เปลี่ยนสมรภูมิต่างกันทางธุรกิจ กำเนิดประเทศยักษ์ใหญ่ใหม่ทางธุรกิจ ได้แก่ ประเทศจีน เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก และทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าระหว่าง 2 มหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและจีน ระบบการค้าของโลกเปลี่ยนไปสู่การรวมกลุ่มของประเทศเล็กใหญ่ เพื่อแย่งชิงความได้เปรียบทางการค้า และต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถทางการผลิตและการค้า เพื่อความอยู่รอดและความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลล้วนเป็นตัวหลักเกิดการเปลี่ยนแปลง และอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ องค์กรหรือหน่วยงานจำเป็นต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงและต้องปรับเปลี่ยนการบริหารให้สอดคล้องกับสถานะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หากองค์กรหรือหน่วยงานใดสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมจะทำให้สมรรถนะหรือศักยภาพขององค์กรเข้มแข็งขึ้น และสามารถใช้ในการเปลี่ยนแปลงให้เป็นประโยชน์ต่อตน แต่หากองค์กรหรือหน่วยงานใดไม่สามารถปรับตัวได้ จะต้องจบสิ้นหรือยุบเลิกกิจการไป

4.2 ความท้าทายที่เกิดจากการความก้าวหน้าเทคโนโลยีดิจิทัล

การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร ICT มีความสำคัญต่อการบริหารในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้โลกของการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงของโลกเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีการสื่อสารถูกใช้

การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร แต่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น และคุณภาพที่ดีมากขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่พัฒนาจากระบบ 2 G มาจนถึงปัจจุบันเป็นระบบ 5G สามารถส่งข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น ละเอียดขึ้น และเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอื่น เช่น ระบบสมองกล หรือโปรแกรมการวิเคราะห์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และสมรรถนะที่สูงกว่าเทคโนโลยีการสื่อสาร ITC และสามารถทำงานบางอย่างแทนมนุษย์ได้ เช่น ระบบแพลตฟอร์มการบริการ (Platform) ระบบสมองกลอัจฉริยะ (Artificial Intelligence: AI) หรือฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นต้น เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการแบบเก่าอย่างสิ้นเชิง และทำให้กิจกรรม ธุรกิจ รูปแบบการทำงาน หรือองค์กรแบบเก่า หลายแห่งต้องจบสิ้นหรือสลายไป หรือที่เรียกว่า เทคโนโลยีดิจิทัลดิสรัปชัน (Technology Disruption) ความท้าทายทางการบริหารของยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนใหญ่จะเป็นความท้าทายที่เกิดจากสมรรถนะและความสามารถของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีลักษณะของความซับซ้อนกว่า ผันผวน และเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ยากต่อการคาดการณ์และวางแผนในระยะยาว ซึ่งนักจัดการและนักวิชาการได้พูดถึงลักษณะของความท้าทายในยุคดิจิทัลไว้ใน 4 ลักษณะ เรียกสั้น ๆ ว่า VUCA ดังนี้

4.2.1 Volatility ความผันผวน คือ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโลกการทำงาน และการบริหารธุรกิจ รวมถึงการบริหารจัดการองค์กร การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เป็นผลจากศักยภาพและประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสร้างความความผันผวน ที่มีผลต่อการตัดสินใจที่ยากขึ้นของผู้บริหาร หากตัดสินใจช้าตามองค์กรอื่น ๆ ไม่ทัน จะส่งผลให้การตัดสินใจมีความเสี่ยงต่อความผิดพลาดได้

4.2.2 Uncertainty สภาวะความไม่แน่นอน ได้แก่ สภาวะการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับความผันผวนของสภาพแวดล้อมทางการจัดการ ทำให้การคาดการณ์หรือพยากรณ์ปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจหรือการจัดการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญทางการวางแผนธุรกิจหรือการวางแผนจัดการองค์กร ไม่สามารถที่จะทำได้อย่างแม่นยำ ในการวางแผนยุทธศาสตร์ซึ่งเคยดำเนินการระยะยาว 5 ปี 10 ปี หรือ 20 ปี ปัจจุบันมีความเสี่ยงเนื่องจากตัวแปรในการพยากรณ์ล้วนเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน เช่น เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีความรุนแรงและมีผลต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางสังคม เป็นต้น สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องระมัดระวังในการบริหารองค์กร คือ การตั้งคำถามให้ถูกต้อง เพราะหากตั้งไม่ถูกต้อง จะส่งผลต่อการตัดสินใจที่ผิดพลาด จึงควรต้องหาที่ปรึกษาหรือเปิดรับฟังความเห็นจากสมาชิกในองค์กรให้มากขึ้น รับฟังการวิพากษ์ให้มากขึ้น เพื่อจะได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแม่นยำมากที่สุด

4.2.3 Complexity สภาวะความซับซ้อน สับสนทางการบริหาร กล่าวคือ การบริหารจัดการในยุคปัจจุบัน มีตัวแปรหลายตัวแปรที่ต้องพิจารณาและตัวแปรมีความเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายที่ซับซ้อน

ยังมีปัจจัยมาก ความซับซ้อนก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ผู้บริหารต้องตัดสินใจพิจารณาบางปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต่อองค์กรจริง ๆ เพราะยังมีตัวแปรให้เลือกมากจะทำให้เกิดให้เกิดความสับสนมากขึ้น และใช้ทรัพยากร เช่น เวลา ข้อมูล หรือบุคลากรในการตัดสินใจมาก เป็นต้น

4.2.4 Ambiguity ความคลุมเครือ ความไม่ชัดเจนการสื่อสารและยากที่จะเดาคำตอบ กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่ข่าวสารเดินทางอย่างรวดเร็ว บางทีข่าวสารที่สื่อถึงผู้รับอาจจะไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจจะส่งผลเสียต่อองค์กรได้ หน้าที่ของผู้บริหารคือการจัดการข่าวสารหรือกระบวนการในการสื่อสารให้ดี เพราะการสื่อสารที่ดี และมีความชัดเจน จะทำให้เกิดผู้รับได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง สร้างความน่าเชื่อถือ หลีกเลี่ยงความคลุมเครือและความเข้าใจผิดจากการตีความของผู้รับ

4.3 ความท้าทายทางการจัดการยุค New Normal ภายหลังจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ที่มีผลทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง และเกิดพฤติกรรมใหม่ หรือเรียกว่าความปกติใหม่ New Normal ที่เป็นปรากฏการณ์ที่คนห่วงใยสุขภาพของตน และให้ความระมัดระวังในการดูแลตัวเองมากขึ้น ความท้าทายทางการจัดการที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีหรือ VUCA ได้พัฒนาต่อ ยอดมาสู่ความท้าทายในลักษณะ BANI ตามการนำเสนอของ Jamais Cassio นักพฤติกรรมศาสตร์ชาวอเมริกา ดังนี้

4.3.1 ความเปราะบาง (B – Brittle) การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่มีความสำเร็จใด ๆ ที่จะอยู่ยั่งยืนต่อไป ทุกโมเดลธุรกิจจะมีความเปราะบางมาก สามารถถูกทำลาย (Disrupt) ได้ตลอดเวลา

4.3.2 ความกังวล (A – Anxious) โอกาสในการที่อะไรก็เกิดขึ้นได้ทั้งนั้น เราจึงต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับความกังวลตลอดไป

4.3.3 คาดเดาได้ยาก (N – Nonlinear) การคาดเดาจะเกิดขึ้นได้ยาก เราอาจไม่สามารถมองเห็นแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าจากนี้ไปได้ไกลนัก

4.3.4 ความไม่เข้าใจ (I – Incomprehensible) ทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่มี ความชัดเจน การทำความเข้าใจให้ทะลุปรุโปร่ง เพื่อที่จะควบคุมสถานการณ์ให้ได้ เป็นไปได้ยากมาก

4.4 ความท้าทายจากปัจจัยภายใน

ระบบราชการเป็นระบบการจัดการที่มีขนาดใหญ่ มีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ระบบการจัดการราชการที่เป็นรากเหง้าของการบริหารภาครัฐทั่วโลกมาจากรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแบบธรรมเนียมปฏิบัติ ที่ให้ความสำคัญกับตัวองค์กรราชการและตัวข้าราชการเป็นหลัก การสร้างกระบวนการทำงานที่ใช้กฎระเบียบและเอกสาร การสื่อสารระหว่างคนกับคน สร้างระบบขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน สิ้นเปลือง แต่อย่างไรก็ตามระบบราชการแบบธรรมเนียมปฏิบัติเป็นระบบที่ข้าราชการมีความคุ้นเคย และ

ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติมายาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมราชการ การจะปรับเปลี่ยนการทำงานที่คุ้นเคยมาสู่ระบบการทำงานแบบใหม่ที่ทันสมัยและใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนย่อมถูกท้าทายจากระบบราชการแบบเดิม เป็นอย่างมาก ความท้าทายทางระบบราชการที่จึงความท้าทายที่เป็นปัจจัยภายในต่อการสร้างรัฐบาลดิจิทัล มีดังนี้

4.4.1. โครงสร้างการทำงานของระบบราชการ โครงสร้างระบบราชการแบบเดิม หรือแบบธรรมเนียมปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการแบ่งแยกภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงานออกจากกันอย่างกันอย่างสิ้นเชิง ส่วนราชการแต่ละส่วนจะมีอำนาจในภารกิจหน้าที่ของตนเองอย่างเบ็ดเสร็จไม่เชื่อมโยงกับส่วนราชการอื่น เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะรับผิดชอบในเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการผลิตของเกษตรกร จะมุ่งในการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ขณะที่กระทรวงพาณิชย์ มีหน้าที่ในการขายจะหาตลาดและประเภทสินค้าที่ตลาดต้องการเห็นได้ความภารกิจทั้ง 2 กระทรวง ควรจะมีการเชื่อมโยงการทำงานเข้าด้วยกัน แต่ความเป็นจริงการทำงานของทั้ง 2 กระทรวง ขาดความมีความเชื่อมโยง ทำให้การผลิตกับการขายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผลผลิตทางการเกษตรบางตัวผลิตออกมามากแต่ขายไม่ได้เพราะตลาดไม่ต้องการขณะที่ผลผลิตบางตัวตลาดมีความต้องการแต่ไม่มีผลผลิตที่จะขายเพราะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่ได้ส่งเสริมการผลิต เป็นต้น ระบบรัฐบาลดิจิทัล เป็นระบบการทำงานที่ต้องใช้การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ทั้งการเชื่อมโยงข้อมูล เชื่อมระบบการทำงาน เชื่อมโยงบุคลากร และการแลกเปลี่ยนความรู้ อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อออกแบบงานและออกแบบระบบการทำงานใหม่ ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ โครงสร้างระบบราชการที่มีความเหมาะสมสำหรับการทำงานแบบรัฐบาลดิจิทัล จึงควรเป็นโครงการที่เปิดกว้าง ไม่มีกำแพงและสะดวกในการประสานการเชื่อมโยงการทำงานด้วยกัน ซึ่งโครงสร้างแบบเดิมไม่สามารถทำงานในระบบรัฐบาลดิจิทัลได้

4.4.2. กฎระเบียบ ข้อกฎหมาย ระบบราชการทั่วโลกจะใช้กฎหมายหรือข้อระเบียบเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารภาครัฐ ทั้งในเรื่องการสนับสนุนการทำงาน การกำกับ การห้ามการยกเว้นในการปฏิบัติ ดังนั้น การทำงานของข้าราชการจะยึดกฎระเบียบ กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือกฎหมายหรือข้อระเบียบมักจะถูกกำหนดขึ้นมาในยุคสมัยหนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป กฎหมายหรือกฎระเบียบจะไม่ค่อยมีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก ทำให้กฎระเบียบที่เคยจำเป็นในยุคสมัยหนึ่งกลับกลายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานอีกสมัยหนึ่ง และการแก้ไขกฎหมายมีความค่อนข้างยากในการปฏิบัติเพราะต้องเกี่ยวข้องกับกลไกของระบบการเมือง และระบบอื่น ๆ ทำให้กฎหมายบางชนิดที่ให้อำนาจกับตัวบุคคลในการปฏิบัติมาก เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในระบบดิจิทัลที่ต้องใช้เทคโนโลยีทำงานแทนตัวบุคคล

4.4.3.ระบบการทำงาน ระบบการทำงานของราชการแบบดั้งเดิม จะถูกออกแบบให้มีการทำงานแบบแยกย่อยและมีขั้นตอนหลายขั้นตอน เพื่อความสะดวกในการกำกับและการควบคุมของสายการบังคับบัญชา และให้ความสำคัญกับการตรวจสอบเอกสารและการตัดสินใจของข้าราชการ ขาดความยืดหยุ่น ชับซ้อน ใช้เวลานาน สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเป็นภาระของประชาชนผู้รับบริการ ไม่สอดคล้องกับทำงานของระบบรัฐบาลดิจิทัล เน้นความคล่องตัว ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ใช้เทคโนโลยีมาทำงานแทนตัวบุคคล การเปลี่ยนผ่านระบบราชการแบบเดิมไปสู่ระบบรัฐบาลดิจิทัล จะต้องเกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมาย การเปลี่ยนวัฒนธรรมราชการ และการสร้างการยอมรับในระบบใหม่ อาจจะถูกต่อต้านจากข้าราชการ

4.4.4 ทักษะและความสามารถด้านเทคโนโลยีของข้าราชการ วัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการในรูปแบบระบบราชการแบบเดิม ให้ความสำคัญกับทักษะงานด้านเอกสาร และความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงาน ทำให้ข้าราชการส่วนใหญ่จะถูกฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเอกสาร เช่น การเขียนหนังสือราชการ การทำความเข้าใจกับข้อระเบียบปฏิบัติ แต่ไม่ได้พัฒนาทักษะความรู้การใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานทางดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับระบบรัฐบาลดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านระบบราชการแบบเดิมไปสู่ระบบดิจิทัลจึงเป็นปัญหาอุปสรรคต่อข้าราชการแบบเดิมที่ต้องมีการปรับปรุงทักษะใหม่ และเป็นความท้าทายที่จะต้องพัฒนาข้าราชการให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ

4.5 บทสรุป

ระบบรัฐบาลดิจิทัล เป็นระบบการบริหารภาครัฐที่มีความจำเป็น และระบบที่ต้องทำที่รัฐบาลทุกประเทศจะปฏิเสธไม่ได้ในยุคปัจจุบัน เพราะมีความท้าทายทางการจัดการที่จะเป็นปัญหาต่อการบริหารงานในอนาคตหากไม่รีบดำเนินการหรือปรับเปลี่ยนระบบการทำงานแบบเดิมมาสู่ระบบดิจิทัล ปัจจัยที่เป็นความท้าทายและเป็นความจำเป็นประกอบไปด้วย 2 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญมาก ได้แก่ การคุกคามของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการบริหารจัดการ การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้โลกการทำงานเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง การติดต่อสื่อสารที่สะดวกส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและทั่วถึง ระบบเศรษฐกิจเปิดกว้างทำให้เกิดการแข่งขัน การศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชนมีมากขึ้น การตื่นตัวเรื่องสิทธิและเสรีภาพทั้งการเมือง และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกอื่นๆที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศของโลกที่ทำให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ส่งผลให้เกิดภาวะความขาดแคลน การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น ทำให้เกิดโรคระบาดแบบไร้พรมแดน เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นความท้าทาย ได้แก่ ความแข็งแกร่งของระบบราชการที่ยึดมั่นกับวัฒนธรรมและค่านิยมการทำงานแบบเดิมๆ แต่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในโลกยุคใหม่ที่ต้องให้ความสำคัญกับความรวดเร็วและสะดวกในการให้บริการประชาชน การนำเทคโนโลยีมาเปลี่ยนระบบการทำงานอาจเกิดการต่อต้านและการไม่ยอมรับต่อข้าราชการและตัววัฒนธรรมองค์กรราชการได้ ดังนั้น

ปัจจัยความท้าทายที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องมีแผนในการดำเนินการอย่างชัดเจน หากมีความต้องการจะเปลี่ยนระบบราชการให้ไปสู่ความทันสมัยแบบรัฐบาลดิจิทัลได้

บทที่ 5

ระบบราชการ 4.0 กับรัฐบาลดิจิทัลไทย

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงยกเลิกระบบราชการแบบจตุสดมภ์ มาสู่การบริหารราชการแบบกระทรวง ทบวง กรม นับเป็นระบบราชการที่มีความทันสมัยในยุคนั้น อย่างไรก็ตามระบบราชการในยุคแรกของไทย ยึดหลักการและแบบธรรมเนียมปฏิบัติ (Traditional Approach) ตามแนวคิดของแม็ก เวเบอร์ อย่างเข้มข้น กล่าวคือ การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง การใช้การกำกับและการควบคุมอย่างเข้มข้น เน้นการขยายตัวของระบบราชการทั้งบทบาท หน้าที่ จำนวนบุคลากร และกฎระเบียบข้อบังคับ จนทำให้ระบบราชการของไทยมีขนาดใหญ่และมีบทบาทอำนาจมาก ตรงกันข้ามกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน โดยเฉพาะประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและส่วนรวม

5.1 ความเป็นมาของระบบราชการ 4.0

ในปี พ.ศ. 2540 เกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย จนรัฐบาลต้องขอความช่วยเหลือจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและหนึ่งในเงื่อนไขของสถาบันการเงินระหว่างประเทศให้ประเทศไทยดำเนินการ คือ การปฏิรูประบบราชการ เนื่องจากมองว่า ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ คือ ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบราชการและแนะนำให้ไทยต้องปฏิรูปกฎหมายปฏิบัติโครงสร้าง ปฏิรูประบบ รวมถึงการลดขนาดองค์กรภาครัฐ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูประบบราชการจากแบบเดิมไปสู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยการลดอำนาจส่วนกลางกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิรูปกฎหมาย ลดบทบาทภาครัฐจากผู้ปฏิบัติไปสู่บทบาทในการกำกับและส่งเสริมให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามาปฏิบัติแทน เปลี่ยนบทบาทภาครัฐไปสู่การเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ ลดจำนวนข้าราชการและนำเทคโนโลยีเข้ามาแทน และการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีเพื่อลดการทุจริต คอร์รัปชัน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนปฏิรูปประเทศไทยเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารประเทศ สำหรับระบบราชการรัฐบาลได้ประกาศการพลิกโฉม (transform) ภาครัฐหรือระบบราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และรองรับโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาล มีเป้าหมายในการสร้างระบบราชการที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better governance, happier citizens) และระบบราชการ

สามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ โดยสร้างระบบราชการสมัยใหม่ที่เรียกว่า ระบบราชการ 4.0

แนวคิดการจัดการภาครัฐของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัย และมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรในการปรับเปลี่ยนที่แตกต่างกันออกไปเห็นได้จากการปฏิรูประบบราชการตั้งในแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดจากภัยคุกคามจากต่างประเทศจากจักรวรรดินิยม ทำให้รัชกาลที่ 5 ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารประเทศไปสู่ความทันสมัยในยุคสมัยนั้น ในการปฏิรูปใหม่ครั้งที่ 2 เกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและค่านิยมของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่ต้องมีการปรับตัวของระบบราชการให้เป็นระบบเปิดรับฟังความเห็นจากภายนอกมากขึ้นและสนใจประชาชนในฐานะผู้รับบริการ ส่วนการปฏิรูปในครั้งนี้ปัจจุบัน เกิดจากอิทธิพลของความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการองค์รวมถึงการบริหารประเทศ เปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีปฏิบัติทุกภาคส่วนจนทำให้รัฐต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการจัดการภาครัฐของไทยในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะอธิบายเชื่อมโยงถึงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ หรือเรียกว่า ไทยแลนด์ 4.0 ที่มีวิสัยทัศน์ “ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจและประเทศด้วยนวัตกรรม ระบบราชการจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบราชการ 4.0 ที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีด้วย อย่างไรก็ตาม การจะอธิบายโมเดลระบบราชการ 4.0 ให้เข้าใจจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการของการปฏิบัติระบบราชการโดยสำนักงาน ก.พ. ได้อธิบายถึงการปฏิรูประบบราชการไทยโดยแบ่งออกเป็น 4 ยุค ตั้งแต่ 1.0 จนถึง 4.0 ดังนี้

การปฏิรูประบบราชการไทย (ปริญญา บุญดีสกุลโชค, 2559 อ้างถึงใน สำนักงาน ก.พ. 2560)¹ ได้จัดแบ่งออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

ระบบราชการ 1.0 เริ่มต้นในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 จากการทรงวางรากฐานประเทศและจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางนาอารยประเทศ จัดแบ่งโครงสร้างการบริหารราชการออกเป็นระบบ กรม กอง และตั้งกระทรวง กรม แทนระบบ เวียง คลัง นา ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ทรงวางระบบข้าราชการพลเรือนสมัยใหม่ให้งานราชการเป็นวิชาชีพมีเงินเดือนค่าตอบแทน มีการสอบคัดเลือก และเน้นระบบคุณธรรมเป็นหลัก

ระบบราชการ 2.0 เกิดขึ้นในช่วงประเทศไทยมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีประเทศไทยมีความเติบโตทางเศรษฐกิจ ระบบราชการมีการขยายตัวและเข้มแข็งมาก การบริหารราชการเป็นไปตามแนวทาง

¹ คู่มือการจัดตั้งห้องปฏิบัติการภาครัฐระดับพื้นที่

คลาสสิกของ Max weber มีการรวมศูนย์การตัดสินใจสูงและการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรม Legal – Rational Legitimacy

ระบบราชการ 3.0 เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยปี พ.ศ. 2540 และช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 การปฏิรูปครั้งนี้เกิดจากเงื่อนไขของสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (International Money Fund: IMF) ที่ให้จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศไทย แต่ประเทศไทยต้องปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เปิดกว้างและสร้างการมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

ระบบราชการ 4.0 เกิดขึ้นในจากวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2572) ที่กำหนดให้ประเทศไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัล ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และพฤติกรรมของมนุษย์ในโลกยุคดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ระบบราชการของประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนจากระบบดั้งเดิม (Analog) ไปสู่ระบบราชการแบบทันสมัย (Smart Government) หรือรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)

5.2 ปัญหาและความจำเป็นของระบบราชการไทยที่ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รัฐบาลดิจิทัล

สำนักงาน ก.พ. ได้ทำการศึกษาและวิจัยประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของระบบราชการไทยแบบเดิม ที่เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้ไปสู่ความเป็นประเทศเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล หรือไทยแลนด์ 4.0 ตามวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อมูลผลสรุปของรูปแบบระบบราชการแบบเดิมและระบบราชการแบบใหม่

แบบเดิม	แบบใหม่ (ระบบราชการ 4.0)
การทำงานแยกตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน แม้มีการทำงานประสานงานกันระหว่างหน่วยงานแต่ยังไม่ใช้การบูรณาการอย่างแท้จริง (Autonomy, Separation)	การทำงานร่วมกันแบบบูรณาการอย่างแท้จริง ในเชิงยุทธศาสตร์ตั้งแต่ระดับการวางนโยบาย ไปจนถึงการนำไปปฏิบัติ (Collaboration)

แบบเดิม	แบบใหม่ (ระบบราชการ 4.0)
<p>การทำงานยังไม่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ อย่างเต็มรูปแบบและยังเป็นการทำงานตาม สายตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการการบังคับบัญชา ในแนวตั้ง (Fragmentation, Hierarchy, Silo, Vertical approach) ให้บริการเป็นมาตรฐาน เดียวกันอย่างตายตัวตามสิทธิพื้นฐานของ บุคคลที่รัฐกำหนด (Standardization)</p>	<p>การทำงานมีความเชื่อมโยงผ่านระบบดิจิทัล อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เชื่อมโยงทุกส่วนราชการในการบริการ ประชาชนและมีการบังคับบัญชาในแนวนอน (End-to-end process flow, Cross- boundary management, Program/Project Management Office, Horizontal approach) ให้บริการตามความ ต้องการเฉพาะบุคคลซึ่งสามารถออกแบบ/เลือก รูปแบบ/วิธีการในการขอรับบริการได้ (Customization, Personalization)</p>
<p>ระบบการทำงานในแบบแอนะล็อก (Analog)</p>	<p>ระบบการทำงานที่ปรับเป็นดิจิทัลเต็มรูปแบบ (Digitization)</p>
<p>การดำเนินงานเชิงรับ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Passive)</p>	<p>การดำเนินงานที่ตอบสนองทันที/ทันเวลา/ เชิงรุก ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการคาดการณ์ ไว้ล่วงหน้า (Pro-active)</p>
<p>ยึดกฎเกณฑ์ และมุ่งเน้นแต่การปฏิบัติงาน ตามเป้าหมาย (Rule-based, Performance-oriented)</p>	<p>สร้างนวัตกรรม มีการควบคุมอย่างชาญฉลาด มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Innovation, Smart regulation, Results oriented)</p>
<p>ปฏิบัติงานตามนโยบาย ขับเคลื่อนโดยภาครัฐ เป็นศูนย์กลาง (Government-driven)</p>	<p>ปฏิบัติงานโดยเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric)</p>
<p>ระบบการทำงานที่ล่าช้า มีต้นทุนสูง (Red tape, Costly)</p>	<p>สร้างคุณค่าในการให้บริการแก่ประชาชน ทำน้อยได้มาก (Creating value for the public, Doing more and better with less)</p>

แบบเดิม	แบบใหม่ (ระบบราชการ 4.0)
เปิดเผยข้อมูลตามที่ร้องขอเฉพาะราย/เปิดเผยข้อมูลจำกัด (Close system, Upon request only)	เปิดเผยข้อมูลเป็นปกติ (default) ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องร้องขอ (Open system, Open access)
การปฏิบัติงานตามขั้นตอนแบบเดิม ๆ (Routine work)	สามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการทำงานรูปแบบเดิมและสามารถตอบสนองได้ทันที (Non-routine problem solving, Real time capability)
ต่างหน่วยงานต่างทำงานกันตามลำพัง โดยไม่มีการแบ่งปันทรัพยากรเพื่อใช้งานร่วมกัน (Stand alone)	แบ่งปันทรัพยากรในการทำงานร่วมกันเพื่อลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Shared services)
วางนโยบาย ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้สึก และคาดเดาเอาเอง (Intuition)	ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้อมูล ความต้องการของประชาชน และวางนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง (Data-driven, Demand-driven, Actionable policy solutions)
บริการประชาชนเฉพาะในเวลาราชการ (Office-hours only)	บริการประชาชนตลอดเวลา (On-demand services)
มีความเชี่ยวชาญ/ชำนาญเฉพาะทาง (Expert/ Specialist)	มีความสามารถในการใช้ความรู้ สติปัญญา และข้อมูลสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างคุณค่า (Knowledge worker) มีความสามารถในการเรียนรู้ (Educability) มีเหตุผลในเชิงจริยธรรม (Ethic ability)
ข้าราชการแบบดั้งเดิม (Public administrator)	มีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship)

ที่มา: คู่มือการจัดการห้องปฏิบัติการนวัตกรรมภาครัฐระดับพื้นที่ พ.ศ. 2560

ความสำเร็จของการปรับเปลี่ยนระบบราชการแบบเดิมไปสู่ระบบราชการ 4.0 มีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมของภาครัฐ (innovation) บนพื้นฐานของการสานความร่วมมือกัน (collaboration) กับทุกภาคส่วน อาทิ ระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยตนเอง สถาบันการศึกษา สมาคม หรือเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความเป็นระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ในการคิดค้นและแสวงหาหนทางหรือวิธีการ (solutions) ใหม่ ๆ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบสูง (big impact) เพื่อทำการปรับปรุงและออกแบบนโยบายสาธารณะและการจัดบริการ สาธารณะ ให้สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศหรือตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนที่แปรผันไปตามสภาพพลวัตของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์ และช่องทางได้อย่างมั่นคงปลอดภัยและประหยัด

5.3 ระบบราชการ 4.0

ระบบราชการ 4.0 เป็นแนวคิดการจัดการภาครัฐของไทย ที่มุ่งเน้นให้เกิดระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส ทันทสมัย และตอบสนองความต้องการของประชาชน ระบบราชการ 4.0 ตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน นอกจากนี้ระบบราชการ 4.0 เป็นการพลิกโฉม (transform) ภาครัฐหรือระบบราชการ จากระบบเดิมที่เน้นการยึดตัวบุคคล กฎหมายเฉพาะ และการแยกกันทำงานของแต่ละส่วนราชการอย่างเด็ดขาดให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ เชื่อมโยง โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูล ตัวบุคคล และทรัพยากรอื่นของหลากหลายหน่วยงานเข้าด้วยกัน โดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better governance, happier citizens) อันจะทำให้ระบบราชการสามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ภายใต้คุณลักษณะของระบบราชการ 4.0 มีคุณลักษณะหลัก 3 ประการ คือ

5.3.1 ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government)

มีลักษณะ ดังนี้

- 1) มีความเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน
- 2) บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้
- 3) มีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันของหน่วยงานรัฐ
- 4) สามารถตรวจสอบการทำงานได้
- 5) เปิดกว้างการมีส่วนร่วมจากกลไกหรือภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน

ภาคประชาสังคม

- 6) โอนถ่ายภารกิจที่ภาครัฐไม่ควรดำเนินการเองออกไปให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ เป็น

ผู้รับผิดชอบ

7) จัดระเบียบเชิงโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับการทำงานในแนวระนาบ ในลักษณะของเครือข่าย

8) ลดการทำงานตามสายการบังคับบัญชา เชื่อมโยงการทำงานภายในภาครัฐด้วยกันเองให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

5.3.2 ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric government) มีลักษณะดังนี้

1) ต้องทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า

2) ถ้ามักกับตนเองเสมอว่าประชาชนจะได้อะไรจากการทำงาน

3) มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความต้องการและตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อขอรับบริการ หรือร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการ (proactive public services)

4) ใช้ประโยชน์จากข้อมูลของทางราชการ (big government data) และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน (personalized หรือ tailored services)

5) อำนาจความสะดวกโดยการเชื่อมโยงกันเองของทางราชการเพื่อให้บริการต่าง ๆ สามารถเสร็จสิ้นในจุดเดียว

6) สร้างช่องทางการบริการที่หลากหลายเพื่อให้ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการของทางราชการได้ตลอดเวลาตามความต้องการของตนและผ่านการติดต่อได้หลายช่องทางผสมผสานกันไม่ว่าจะมาติดต่อด้วยตนเอง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ

5.3.3 ภาครัฐที่ทันสมัยและมีสมรรถนะสูง (Smart & high performance government) ลักษณะดังนี้

1) ทำงานอย่างมีการเตรียมการณ้ไว้ล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง

2) สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่ม

3) ประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเพื่อสร้างคุณค่า

4) มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา

5) สร้างองค์การให้ขีดสมรรถนะสูง และปรับตัวเข้าสู่สภาพความเป็นสำนักงานสมัยใหม่

6) ทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติราชการและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทของตน

ภาพที่ 1 แสดงหลักธรรมาภิบาลภายใต้ระบบราชการ 4.0

5.4 ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการทันสมัย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ได้กำหนดปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 3 ประการต่อความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ระบบราชการทันสมัย ดังนี้

1) Collaboration การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม โดยยกระดับจากการประสานงานกัน (Coordination) ไปสู่การร่วมมือกันที่ลึกซึ้งกว่าหรือการบริหารกิจการแบบประชารัฐ (Public private partnership)

2) Innovation การสร้างนวัตกรรม คือ การคิดค้นหาวิธีการหรือศึกษาเรื่องใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบใหญ่ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจ การเข้าถึงความรู้สึก

3) Digitalization การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล เป็นการผสมผสานการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ อุปกรณ์สมาร์ทโฟน และเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการดำเนินการให้บริการของราชการ สามารถตอบสนองความต้องการ

ของประชาชนได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์ และทุกช่องทางได้อย่างมั่นคง ปลอดภัย และประหยัด

ในส่วนตัวของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด (Mindset) ให้ตนเองมีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneur) เพิ่มทักษะสมรรถนะที่จำเป็นและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) เพื่อสร้างคุณค่า (Public Value) และประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน

แนวคิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลทันสมัยของประเทศไทย ได้มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 (ค.ศ. 2000) ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2540-2544 ภายใต้นโยบาย IT 2000 โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบอิเล็กทรอนิกส์ และมีแผนในการพัฒนาระบบการบริการภาครัฐหลายโครงการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแลลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบเครือข่ายไทยสาร Government Information Network และระบบการซื้อขายหลักทรัพย์ออนไลน์ และเริ่มโครงการบัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์แบบอเนกประสงค์ หรือ Smart Card เป็นต้น อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงแรกเป็นไปอย่างจำกัด ปัจจัยหลายปัจจัย เช่น ความไม่พร้อมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะ การเมืองไม่มีเสถียรภาพ และการรับรู้และความเข้าใจของคนไทยทั้งข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน ที่มีต่อประโยชน์และคุณค่าของเทคโนโลยียังน้อยอย่างตามการจัดอันดับของดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของสหประชาชาติ E-government Development Index ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 77 จาก 193 ประเทศที่มีการประเมินทั่วโลก (สำนักงานพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์, 2559²)

อย่างไรก็ตามภายหลังจากรัฐบาลมีนโยบายในการผลักดันรัฐบาลดิจิทัลจริงจัง ภายใต้การประชุมคณะกรรมการเตรียมการด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2559 ที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุม โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อปฏิรูปประเทศไทยสู่ DIGITAL THAILAND คือ การที่ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

² แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ฉบับที่ 1 (2560-2565)

ตามนโยบายของรัฐบาล โดยวางแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีเป้าหมายในภาพรวม 4 ประการดังต่อไปนี้³ (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์ สำนักโฆษก, 2559 และ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 อ้างถึงใน ภาครัฐไทยกับการเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล, 2559 หน้า 4)

1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตและบริการ

2) สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

3) เตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

4) ปฏิรูปกระบวนการทัศน์การทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

จากการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของ EGD ของสหประชาชาติ เมื่อปี 2565 อันดับประเทศไทยขยับขึ้นมาอยู่ลำดับที่ 55 สูงขึ้นมาจากปี 2559 22 ลำดับ และเป็นประเทศที่มีความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อันดับที่ 3 ของกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล คือ เป้าหมายการปฏิรูปกระบวนการทำงาน และการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ของการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ และการให้บริการของภาครัฐที่ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความมั่นคงปลอดภัย มีธรรมาภิบาล และมีเป้าหมายการสร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะจะทำให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัลอย่างเท่าเทียมคุณภาพชีวิตของประชาชนจะดีขึ้น จากการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการสาธารณะ โดยเฉพาะบริการสาธารณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตโดยผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล

³ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2559). ภาครัฐไทยกับการเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/ManagementSystem/pdf/digital01.pdf>

บทที่ 6

พัฒนาการของรัฐบาลดิจิทัลไทย

บทนำ

รัฐบาลมีนโยบายในการผลักดันรัฐบาลดิจิทัลจริงจัง ภายใต้การประชุมคณะกรรมการเตรียมการด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2559 ที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุม โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อปฏิรูปประเทศไทยสู่ DIGITAL THAILAND คือการที่ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามนโยบายของรัฐบาล โดยร่างแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีเป้าหมายในภาพรวม 4 ประการดังต่อไปนี้¹ (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์ สำนักโฆษก, 2559 และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 อ้างถึงใน ภาครัฐไทยกับการเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล, 2559 หน้า 4)

1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตและการบริการ

2) สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

3) เตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

4) ปฏิรูปกระบวนการต้นการทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

จากการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของ EGDI ของสหประชาชาติ เมื่อปี 2565 อันดับประเทศไทยขยับขึ้นมาอยู่ลำดับที่ 55 สูงขึ้นมาจากปี 2559 22 ลำดับ และเป็นประเทศที่มีความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อันดับที่ 3 ของกลุ่มประเทศอาเซียน

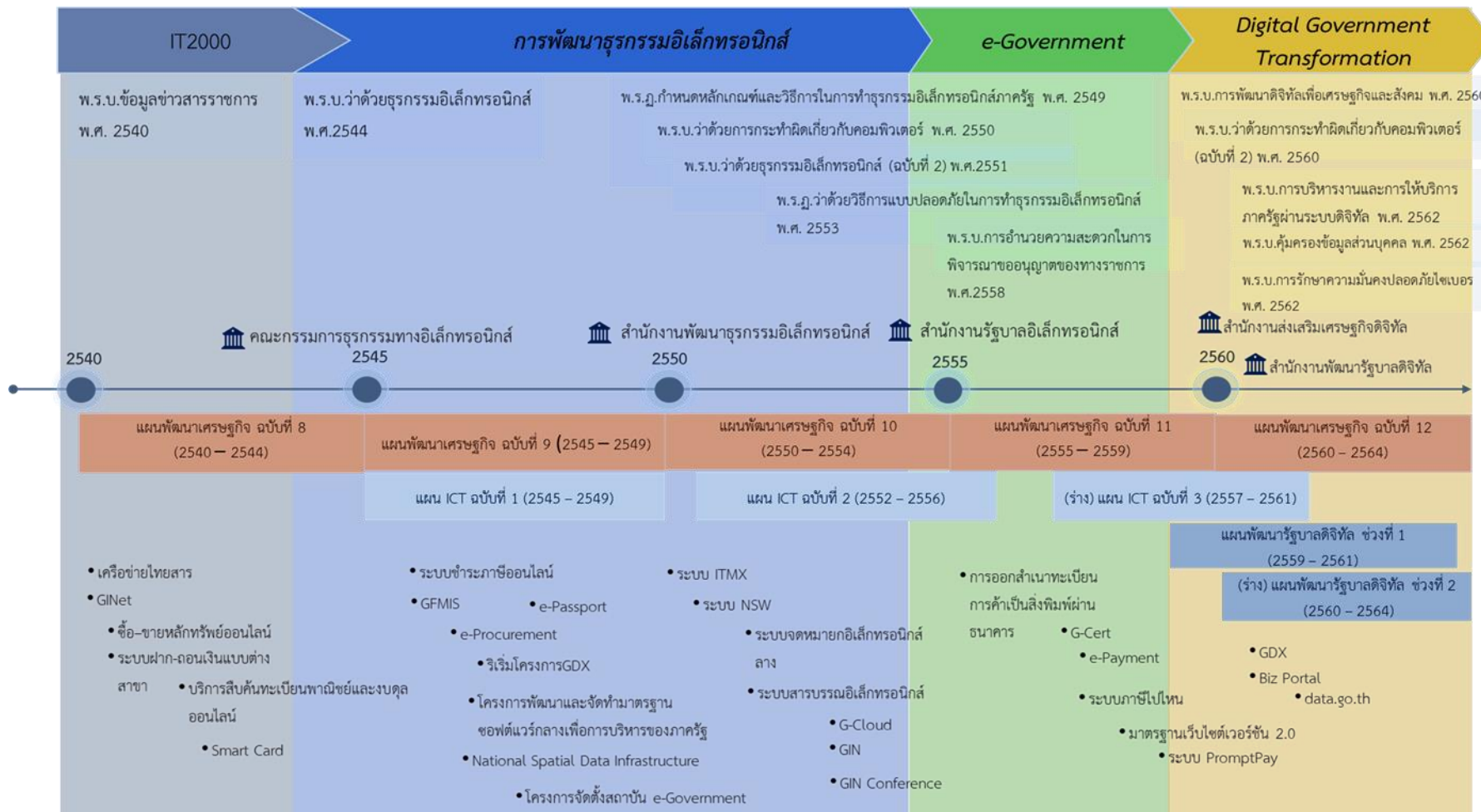
¹ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2559). ภาครัฐไทยกับการเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/ManagementSystem/pdf/digital01.pdf>

ทั้งนี้ เห็นได้ว่าเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล คือ เป้าหมายการปฏิรูปกระบวนการทำงาน และการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้เป็นการปฏิบัติงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งเป็นกระบวนการของการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ และการให้บริการของภาครัฐที่ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความมั่นคงปลอดภัย มีธรรมาภิบาล และมีเป้าหมายการสร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะ จะทำให้ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัลอย่างเท่าเทียมคุณภาพชีวิตของประชาชนจะดีขึ้นจากการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการสาธารณะ โดยเฉพาะบริการสาธารณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตโดยผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล

6.1 พัฒนาการรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย

ประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มาส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานหน่วยงานภาครัฐและการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นได้จากพัฒนาทางด้านกฎหมายการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเชิงองค์กร การจัดทำแผนระดับชาติและการดำเนินโครงการสำคัญต่าง ๆ

ภาพที่ 2 วิวัฒนาการการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย

ปรับปรุงจาก: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2562). และข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐและความมั่นคงครั้งที่ 3/2563 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563.

ระยะที่ 1 จุดเริ่มต้นของแนวคิดการนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในระบบราชการของไทย เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2538 รัฐบาลไทยได้จัดทำและประกาศใช้นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT2000) และปี พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูล เพื่อสร้างความโปร่งใส และให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของภาครัฐ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยในช่วงเวลาดังกล่าวมีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายไทยสาร ระบบเครือข่ายสารสนเทศของภาครัฐ (Government Information Network: GIN) ระบบบริการสืบค้นทะเบียนพาณิชย์และงบดุลออนไลน์ ระบบฝาก-ถอนเงินแบบต่างสาขา การซื้อ-ขายหลักทรัพย์ออนไลน์ และการเริ่มใช้บัตรประจำตัวประชาชนอิเล็กทรอนิกส์แบบอเนกประสงค์ (Smart Card)

ระยะที่ 2 ต่อมารัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์บนพื้นฐานของความมั่นคงและปลอดภัยสำหรับให้บริการประชาชน มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยวิธีการแบบปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2553 ตามลำดับ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ในปัจจุบัน ทำหน้าที่วางนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้กำหนดให้มีการยกระดับการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2545 – 2549 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาบริการอิเล็กทรอนิกส์ในด้านต่าง ๆ เช่น

- ระบบหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Passport)
- ระบบชำระภาษีออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก
- ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐ (GFMS)

นอกจากนั้น รัฐบาลมีการริเริ่มโครงการสำคัญต่าง ๆ เพื่อวางรากฐานของการพัฒนาระบบราชการแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

- โครงการพัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Procurement)
- โครงการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ (Government Data Exchange: GDX)

- โครงการพัฒนาและจัดทำมาตรฐานซอฟต์แวร์กลางเพื่อการบริหารของภาครัฐ (ระบบ back office)

- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (National Spatial Data Infrastructure) และโครงการจัดตั้งสถาบัน e-Government

ระยะที่ 3 จากนั้นรัฐบาลได้มีการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ โดยการประกาศนโยบายบรรทัดแห่งชาติ และมุ่งเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานราชการ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ระบุถึงการขยายโครงข่ายการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของทุกส่วนราชการ และในแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552-2556 ยุทธศาสตร์ที่ 4 เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารและการพัฒนาบริการอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐแบบบูรณาการ จึงได้มีการพัฒนาระบบงานและแพลตฟอร์มกลางภาครัฐต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- ระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์กลาง
- ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์
- ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทย (National Single Window : NSW)
- ระบบ Interbank Transaction Management and Exchange (ITMX)
- ระบบเว็บไซต์กลางการบริการภาครัฐ เป็นต้น

ระยะที่ 4 รัฐบาลยังได้เล็งเห็นความสำคัญของการยกระดับภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้จัดตั้งสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สรอ.) ในสังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งได้รับโอนอำนาจ หน้าที่ และกิจการของสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ (สบทร.) ในสังกัดสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ให้บริการและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

- การให้บริการระบบคลาวด์ภาครัฐ (Government Cloud)
- การยกระดับการให้บริการระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ (Government Information Network: GIN)
- การพัฒนาระบบประชุมทางไกลผ่านเครือข่ายภาครัฐ (GIN Conference)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยังคงได้ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และยังได้มีการจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557-2561 อีกด้วย

ระยะที่ 5 รัฐบาลมีความพยายามในการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการภาครัฐและบริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็วและลดภาระของประชาชน รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ จึงมีพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐเร่งขับเคลื่อนการพัฒนาการออกเอกสารและการให้บริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) แก่ประชาชนและผู้ประกอบการอย่างเต็มรูปแบบ โดยสามารถลดขั้นตอนการดำเนินงานลงได้ ร้อยละ 30-50 จำนวน 63 หน่วยงาน รวม 532 ใบอนุญาต ลดระยะเวลาการดำเนินงานเฉลี่ยได้ร้อยละ 41.71 และลดรายการเอกสารที่เรียกจากประชาชนได้ 1,212 รายการ จากส่วนราชการ 58 หน่วยงาน รวม 530 ใบอนุญาต โดยมีหน่วยงานที่สามารถยกเลิกการขอสำเนาบัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน ได้ครบทุกงานบริการ จำนวน 60 หน่วยงาน และได้ดำเนินการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลใน 5 ประเภทเอกสาร โดยเน้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ได้แก่

- ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Certificate)
- บัตรที่ออกให้ประชาชน (e-card)
- ใบรับ/ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Receipt/e-Tax Invoice)
- ใบรับรองแพทย์ (e-Medical Certificate) และ
- ใบมอบอำนาจ (e-Proxy) (ข้อมูล ณ วันที่ 6 มกราคม 2563) (สพร., 2563)²

จากผลการดำเนินงานดังกล่าว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการบริการประชาชนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมทุกหน่วยงาน

ระยะที่ 6 การจัดตั้งสำนักงานพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) รัฐบาลได้มีการตราพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พร้อมทั้งจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลโดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยังคงมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับปรุงการบริหารจัดการภายในองค์กรภาครัฐ เพื่อให้การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควบคู่กันนั้นรัฐบาลได้เร่งยกระดับภาครัฐไทยไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Transformation) จึงได้มีการโอนย้าย

² สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2563). 4 ปี กฎหมายอำนวยความสะดวก เร่งขับเคลื่อนการพัฒนาการออกเอกสารดิจิทัล เพื่อการให้บริการ e-Service เต็มรูปแบบ. เข้าถึงได้จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/dga-news/18334/>

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จากกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นสำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมทั้งได้มีการประกาศ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 โดยมุ่งเน้น การปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐ และการทำงานให้มีความสอดคล้องและ เชื่อมโยงกันอย่างมั่นคง ปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน จึงได้มีการประกาศใช้ แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2559 – 2561 ที่มีเป้าหมายในการบูรณาการระหว่าง หน่วยงานให้มีการดำเนินการแบบอัจฉริยะ และพัฒนาบริการสาธารณะที่ยึดหลักประชาชนเป็น ศูนย์กลาง โดยในช่วงเวลาดังกล่าวมีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

- การพัฒนาระบบภาษี ระบบ e-Payment
- ระบบ Prompt Pay
- การจัดตั้งศูนย์กลางบริการภาครัฐสำหรับประชาชน (Gov Channel)
- การออกสำเนาทะเบียนการค้าเป็นสิ่งพิมพ์ผ่านธนาคาร
- การพัฒนาระบบโอนเงินผ่าน Mobile Banking ยกเลิกค่าธรรมเนียมโอนเงิน ธนาคาร
- การออกมาตรฐานแอปพลิเคชันภาครัฐสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ 1.0
- การออกมาตรฐานเว็บไซต์เวอร์ชัน 2.0
- การจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบ Big Data

ต่อมาได้มีการจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าหมาย ในการยกระดับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ โดยในช่วงเวลา ดังกล่าว สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ได้พัฒนาศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลกลางภาครัฐ (Government Data Exchange: GDX) ให้เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางที่ทุกส่วนราชการสามารถใช้เชื่อมโยงและ แลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลสำหรับนำไปใช้ให้บริการประชาชนและการดำเนินงานอื่น ๆ ตามภารกิจ ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางสำหรับบริการภาครัฐกิจ (Biz Portal) ซึ่งผู้ประกอบการสามารถขอรับบริการต่าง ๆ ได้แบบเบ็ดเสร็จ

จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้วิเคราะห์และวัดผลการดำเนินงาน รวมทั้งสิ้น 75 โครงการ พบว่า มีโครงการที่เสร็จสมบูรณ์ ร้อยละ 12 โครงการที่เสร็จบางส่วน ร้อยละ 47 โครงการที่อยู่ ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 22 และโครงการที่ไม่ดำเนินการ ร้อยละ 19 และพบปัญหาอุปสรรคที่ สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านกฎระเบียบ ด้านบุคลากร ด้านการใช้งาน ด้านงบประมาณ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านนโยบายโดยมีปัญหาหลักในการดำเนินโครงการ คือ ปัญหาด้านข้อมูล

(สพร., 2562)³ จึงนับเป็นความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินนโยบายและการวางแผน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้มีความถูกต้องและได้มาตรฐาน รวมถึงให้มีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้

นอกเหนือจากการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลยังมุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลที่ต้องเปิดเผยตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ โดยต้องให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สามารถนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ หรือพัฒนาบริการและนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้ รวมถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้จากทุกภาคส่วน ดังนั้น สพร. จึงได้พัฒนาศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th) สำหรับให้หน่วยงานภาครัฐเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลต่อสาธารณชน นอกจากนี้ ยังได้มีการประกาศพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้มีมาตรฐานบนพื้นฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐยังมีอยู่อย่างจำกัดจึงต้องเร่งผลักดันการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นต่อสาธารณชน

6.2 ปัญหาและประเด็นความท้าทายในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทย

จากการศึกษากรอบแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในต่างประเทศ และการทบทวนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยในฉบับที่ผ่านมา สามารถสรุปปัญหาและประเด็นความท้าทาย ในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

6.2.1 ด้านบริการ บริการภาครัฐจำนวนมากยังไม่อยู่ในรูปแบบ e-service โดยยังมีหน่วยงานอีกกว่าร้อยละ 40 ที่ไม่สามารถพัฒนาบริการดิจิทัลได้ครบถ้วน อีกทั้งบริการดิจิทัลส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ที่เป็น One-Stop Service เพื่อให้บริการ ณ จุดเดียวได้ ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมและผลักดันหน่วยงานที่มีสัดส่วนบริการดิจิทัลต่ำให้เร่งพัฒนาบริการ รวมถึงกำหนดมาตรฐานการให้บริการของรัฐที่จะต้องมีการบูรณาการพื้นฐานที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำที่สามารถก่อให้เกิดบริการของรัฐที่สะดวกสบายแก่ผู้ใช้บริการได้

6.2.2 ด้านข้อมูล ข้อมูลสำคัญของบางหน่วยงานยังไม่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล หรือมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ และแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีความพยายามในการพัฒนา

³ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2563-2565)*.

ฐานข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้สามารถแบ่งปันข้อมูลและบริการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังคงประสบปัญหาต่าง ๆ อาทิ รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงาน การขาดแนวทางการบูรณาการที่เป็นมาตรฐานกลางที่มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขาดการผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและบริการผ่านแพลตฟอร์มกลาง เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐ ควรจัดทำกระบวนการแปลงข้อมูลไปสู่รูปแบบดิจิทัล (Digitization) ที่ไม่ซับซ้อน มีเครื่องมือสนับสนุนที่หน่วยงานสามารถนำไปใช้งานได้ กำหนดแนวทาง (Guideline) ในการจัดเก็บข้อมูลตามมาตรฐาน ธรรมชาติของข้อมูลของรัฐ รวมถึงกำหนดระเบียบในการจัดเก็บข้อมูลใหม่ โดยให้มีการจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัล ลดการใช้เอกสาร (Paperless) ควบคู่ไปกับการปรับปรุงฐานข้อมูลเดิมที่สำคัญที่อยู่ในรูปแบบกระดาษไปสู่ฐานข้อมูลดิจิทัล

6.2.3 ด้านการเปิดเผยและมีส่วนร่วม การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านแพลตฟอร์มกลางยังไม่มากเท่าที่ควร และข้อมูลที่เปิดเผยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบไฟล์ขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงลึกได้ ในขณะที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐในบางด้านยังคงจำกัด เช่น กระบวนการจัดทำงบประมาณของประเทศและส่วนท้องถิ่น และการติดตามการแก้ไขเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐต้องดำเนินการเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนโดยไม่ต้องร้องขอ โดยเป็นข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ และเปิดให้มีช่องทางติดตามการทำงานอย่างโปร่งใส เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ

6.2.4 ด้านบุคลากร หน่วยงานระดับกรมส่วนใหญ่มีสัดส่วนบุคลากรด้านเทคโนโลยีที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรทั้งหมด ในขณะที่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีของหน่วยงานระดับจังหวัดส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากสายงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงมีเพียงส่วนน้อยที่มีการวัดผลหลังจบหลักสูตรการอบรม ดังนั้น อาจส่งผลให้การอบรมและการให้ความรู้ของหน่วยงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ CIO ยังให้ความสำคัญต่อการเข้ารับการศึกษาหลักสูตรสำหรับ CIO น้อยกว่าภารกิจอื่น ๆ รวมทั้งการขาดงบประมาณและมีบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้ผลักดันโครงการดิจิทัลไม่สำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีความพร้อมด้านดิจิทัล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมศักยภาพและวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากรภาครัฐ

6.2.5 ด้านโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐ ผลการสำรวจความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของหน่วยงานภาครัฐ ยังคงสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานจำนวนมากมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ในขณะที่การจัดสรรงบประมาณด้านดิจิทัลเฉลี่ยต่อหน่วยงานมีแนวโน้มลดลง ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลภาครัฐเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุผล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่หน่วยงาน

ต่าง ๆ สามารถใช้งานร่วมกันได้ รวมทั้งส่งเสริมขีดความสามารถด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐ

6.2.6 ด้านกฎหมาย การปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล เช่น การเปิดเผยข้อมูลและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ กฎหมาย และกฎระเบียบหลายฉบับที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลยังเป็นเพียงร่างกฎหมายหรือ ร่างพระราชบัญญัติ ที่ยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง ส่งผลต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในหลาย เรื่องที่อาจเกิดขึ้นได้ไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาด้านกฎหมายที่หน่วยงานภาครัฐเผชิญมีตั้งแต่ระดับ กฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานไปจนถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมายธุรกิจด้านการยื่นคำขอและเอกสารผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายด้านการ ยืนยันตัวตนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาการตีความกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังนั้น ภาครัฐไทย มีความจำเป็นต้องเร่ง ทบทวน ปรับปรุงกระบวนการ กฎระเบียบ รวมถึงการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล หรืออาจจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายใหม่เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้สามารถตีความใช้กฎหมายได้อย่าง ถูกต้องเพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและไม่ติดอุปสรรคด้านกฎหมาย

6.2.7 ด้านงบประมาณ ภาครัฐไทยมีการจัดทำแผนและกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศ อย่างไรก็ตาม การขาดความต่อเนื่องของการบริหารจัดการ รวมถึง การจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือจัดทำ โครงการตามแผนต่าง ๆ ทำให้การดำเนินการหรือการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลไม่ต่อเนื่องและอาจต้องยุติลง ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องมีการวางแผนงบประมาณการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลอย่างมีระบบมีการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์ของโครงการต่าง ๆ ลดค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะการลงทุนในโครงการที่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงและต่อเนื่อง

6.2.8 ด้านอื่น ๆ ประเทศไทยยังมีความท้าทายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ของผู้ใช้บริการทั้งในแง่ทรัพยากร และทักษะ ความไว้วางใจ (Trust) ที่มีต่อการให้บริการดิจิทัล และผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องดำเนินการแก้ไขข้อท้าทายต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้การพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

6.3 บทสรุป

การพัฒนาาระบบราชการไทยมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการก้าวหน้าของเทคโนโลยี รัฐบาลทันสมัยได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในระบบราชการไทยมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2540 แต่การดำเนินการไม่มีความก้าวหน้ามากนัก เนื่องจากกระยะแรกการปรับเปลี่ยนการทำงานไปสู่ความทันสมัย รัฐบาลขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลโดยให้หน่วยงานที่มีความพร้อมและประสงค์จะดำเนินการตัดสินใจดำเนินการเอง การเปลี่ยนแปลงจึงดำเนินไปอย่างล่าช้า อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปี ความชัดเจนของการเป็นรัฐบาลทันสมัยของไทยเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และมีเป้าหมายขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และจัดตั้งหน่วยงานในการขับเคลื่อนขึ้นมารับผิดชอบอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2562 รัฐบาลได้จัดตั้งสำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลให้เป็นหน่วยส่งเสริมและกำกับการเปลี่ยนผ่านระบบการทำงานและระบบการบริการประชาชนของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นระบบดิจิทัล และมีแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลกำกับอย่างจริงจัง ๆ จนทำให้มีความคืบหน้าในระดับหนึ่ง แต่ยังคงจำกัดเฉพาะหน่วยงานส่วนกลางระดับกระทรวงและกรม ในปี พ.ศ. 2565 สำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลได้มีเป้าหมายในการขยายรัฐบาลดิจิทัลไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานระดับภูมิภาคให้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนระบบราชการไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลของไทย ยังมีความท้าทายอย่างมาก โดยเฉพาะการยอมรับของตัวบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและวัฒนธรรมในการทำงาน การเพิ่มพูนทักษะ การปรับโครงสร้างราชการ การพร้อมของประชาชนผู้รับบริการ รวมถึงการสร้างระบบดิจิทัลที่จะมาสนับสนุนการทำงานและการบริการประชาชน

บทที่ 7

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลของไทย

บทนำ

โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนดิจิทัลของไทยแบ่งออกเป็นภาพรวมด้วยกัน 4 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 Digital Foundation ระยะที่ 2 Digital Thailand I: Inclusion ระยะที่ 3 Digital Thailand II: Full Transformation และ ระยะที่ 4 Global Digital Leadership ซึ่งสามารถได้ดังตารางที่ 7.1 ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้านสำคัญ ที่ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานของแต่ละหน่วยงานอย่างไร้รอยต่อ ยกกระดับบุคลากรภาครัฐ ให้มีทักษะการทำงานดิจิทัลที่สอดคล้องกับบริบทโลกในการปฏิบัติงาน และให้บริการประชาชนที่สะดวกรวดเร็ว และแม่นยำ ที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัล รวมถึงกลไกการขับเคลื่อนสำคัญด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น

ตารางที่ 7.1 แสดงข้อมูลแผนภาพยุทธศาสตร์แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ด้าน	ระยะที่ 1 Digital Foundation	ระยะที่ 2 Digital Thailand I: Inclusion	ระยะที่ 3 Digital Thailand II: Full Transformation	ระยะที่ 4 Global Digital Leadership
โครงสร้างพื้นฐาน	อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงถึงทุกหมู่บ้าน ทั่วประเทศ เป็นฐานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ	อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงถึงทุกหมู่บ้านและเชื่อมกับประเทศในภูมิภาคอื่น	อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงถึงทุกบ้านและรองรับการหลอมรวมและการเชื่อมต่อทุกอุปกรณ์	อินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อทุกที่ ทุกเวลา ทุกอุปกรณ์ อย่งไร้รอยต่อ
เศรษฐกิจ	การทำธุรกิจผ่านระบบดิจิทัล คล่องตัวและติดต่อธุรกิจดิจิทัลให้ SMEs วิสาหกิจชุมชน เกษตรกร ให้มาอยู่บนระบบออนไลน์ พร้อมทั้งวางรากฐานให้เกิดการลงทุนในคลัสเตอร์ดิจิทัล	ภาคเกษตร การผลิตและบริการเปลี่ยนมาทำธุรกิจด้วยดิจิทัล และข้อมูล ตลอดจน Digital Technology Startup และ คลัสเตอร์ดิจิทัลเริ่มมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจไทย	ภาคเกษตร การผลิตและบริการ แข่งขันได้ด้วยนวัตกรรมดิจิทัล และเชื่อมโยงไทยสู่การค้าในระดับภูมิภาค และระดับโลก	กิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกกิจกรรมเชื่อมต่อภายในและระหว่างประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล นำประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง

ด้าน	ระยะที่ 1 Digital Foundation	ระยะที่ 2 Digital Thailand I: Inclusion	ระยะที่ 3 Digital Thailand II: Full Transformation	ระยะที่ 4 Global Digital Leadership
สังคม	ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงและบริการพื้นฐานของรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม	ประชาชนเชื่อมั่นในการใช้ดิจิทัล และเข้าถึงบริการการศึกษา สุขภาพ ข้อมูล และการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านดิจิทัล	ประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี/ข้อมูล ทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน	เป็นประเทศที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล ตลอดจนชุมชนใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตนเอง
รัฐบาล	หน่วยงานรัฐมีการทำงานที่เชื่อมโยง และบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงาน	การทำงานระหว่างภาครัฐจะเชื่อมโยง และบูรณาการเหมือนเป็นองค์กรเดียว	รัฐจัดให้มีบริการที่ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชน เปิดเผยข้อมูล และให้ประชาชนมีส่วนร่วม	เป็นประเทศผู้นำในภูมิภาคด้านรัฐบาลดิจิทัล ทั้งการบริหารจัดการรัฐและบริการประชาชน
ทุนมนุษย์	กำลังคน (ทุกสาขา) มีทักษะด้านดิจิทัลเป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ	กำลังคนสามารถทำงานผ่านระบบดิจิทัลแบบไร้พรมแดน มีผู้เชี่ยวชาญดิจิทัลต่างประเทศเข้ามาทำงานในไทย	ประเทศไทยเกิดงานคุณค่าสูง และกำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญดิจิทัล เฉพาะด้านเพียงพอต่อความต้องการ	เป็นหนึ่งในศูนย์กลางด้านกำลังคนดิจิทัลของภูมิภาคทั้งในรายสาขาและผู้เชี่ยวชาญดิจิทัล
ความเชื่อมั่น	รัฐบาลออกชุดกฎหมายดิจิทัลที่ครอบคลุม และปฏิรูปองค์กรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงาน	ไทยมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการทำธุรกรรมดิจิทัล มีระบบอำนวยความสะดวกและมีมาตรฐาน	ประเทศไทยไม่มีกฎหมาย/ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า การทำธุรกรรมดิจิทัล	เป็นประเทศต้นแบบที่มีการพัฒนา ทบทวน กฎระเบียบ และกติกาด้านดิจิทัล อย่างต่อเนื่องจริงจัง

ที่มา : กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

7.1 ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล

ยุทธศาสตร์แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2564 โดยยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัลแบ่งออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงภาพยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล

ที่มา : กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการรายบุคคลของผู้ด้อยโอกาส การเพิ่มและพัฒนาประสิทธิภาพแรงงานให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของตลาด การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม และการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ให้บริการสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย

การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจในด้านต่างๆ ตั้งแต่การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการเกษตร การยกระดับประสิทธิภาพดิจิทัลของนักท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน การเพิ่มศักยภาพแก่ผู้ประกอบการส่งออก/นำเข้า และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการทางภาษีของภาครัฐ การบูรณาการข้อมูลและบริการด้านการขนส่ง

ตลอดจนการพัฒนาาระบบบริการอัจฉริยะในด้านสาธารณูปโภคซึ่งทั้งหมดนี้ เพื่อการมุ่งไปสู่การเติบโตของเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

มาตรการ

1) พัฒนาและปรับปรุงบริการภาครัฐให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ (Online Service) โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) ที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ได้ง่าย (Equality) เน้นการพัฒนาบริการ / แพลตฟอร์มภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชนทุกกลุ่มให้ได้รับบริการหรือสิทธิที่พึงได้อย่างเท่าเทียมและยุติธรรมโดยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลและความต้องการของผู้ใช้บริการให้ครบถ้วน จัดลำดับความสำคัญของบริการ และพัฒนา/ปรับปรุงหรือจัดให้มีบริการ (ตามลำดับความสำคัญ) ที่ประชาชนสามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการว่าจะได้รับคุณภาพการบริการที่เท่ากันในทุกช่องทางที่รับบริการ โดยอย่างน้อยต้องปรับเปลี่ยนบริการให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ (Online Service) ผ่านช่องทางที่เข้าถึงและใช้งานง่าย เหมาะกับผู้ใช้งานในกลุ่ม เป้าหมาย มีความสะดวกในการรับบริการทุกที่ทุกเวลา และไม่ต้องใช้เอกสารรูปแบบกระดาษ (Paperless)

1.1) พัฒนา/ปรับปรุงการบริการตามลำดับความสำคัญให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ผ่านช่องทางให้บริการที่ ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก เช่น แอปพลิเคชันมือถือ เว็บไซต์ หรือ ณ สำนักงานของหน่วยงานรัฐ เป็นต้น

1.2) เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์บริการให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

1.3) ติดตามและประเมินผลความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการจากประชาชนผู้รับบริการ และนำมาปรับปรุงการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

2) พัฒนาการให้บริการดิจิทัลครบวงจรแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service)

หน่วยงานภาครัฐพัฒนา / ปรับปรุงหรือยกระดับบริการออนไลน์ให้สามารถให้บริการได้ตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ(End-to-End Process) ที่ประชาชนสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เสียค่าใช้จ่ายน้อย ไม่มีข้อจำกัด ทางกายภาพเวลาที่พื้นที่และสามารถตรวจสอบติดตามสถานะการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการได้ โดยมีการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างราบรื่นแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว

2.1) พัฒนา/ปรับปรุงบริการรูปแบบดิจิทัลที่ให้บริการได้ตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ (End-to-End Process) ตามมาตรฐานกระบวนการทางดิจิทัลและวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการยืนยันตัวตนผู้ใช้ก่อนเข้ารับบริการ และสามารถตรวจสอบติดตามสถานะการดำเนินงานต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

2.2) เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานหรือผ่านแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลกลางแบบอัตโนมัติตามมาตรฐานการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ

2.3) เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์บริการให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

2.4) ติดตามและประเมินผลความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการจากประชาชนผู้รับบริการ และนำมาปรับปรุงการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

3) สร้างแพลตฟอร์มการจัดบริการแบบบูรณาการและบริการดิจิทัลภาครัฐ จัดให้มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลภาครัฐที่ตรง ความต้องการของผู้ใช้ (User-Driven) และมีคุณภาพ แบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ในด้านสำคัญ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้ตลอดเวลา โดยเปิดให้หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมพัฒนาจัดบริการที่มีความมั่นคงปลอดภัย มีการรักษาความเป็นส่วนตัวและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3.1) พัฒนาแพลตฟอร์มการบริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ โดยเชื่อมโยงชุดข้อมูลที่จำเป็นในการให้บริการเพื่อบูรณาการการทำงานในแต่ละบริการและนำบริการที่สามารถให้บริการได้แบบเบ็ดเสร็จขึ้นบนแพลตฟอร์มในด้านสำคัญนั้นๆ ทั้งนี้ ให้มีการนำบริการพื้นฐาน (Common Services) ซึ่งได้รับการกำกับดูแลมาตรฐานความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวที่จำเป็นมาใช้ด้วย

3.2) เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบอัตโนมัติผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางหรือระหว่างหน่วยงานทั้งภายในสังกัด และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และจัดให้มีการพิสูจน์ยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการต่อเนื่อง

3.3) เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์บริการให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

3.4) ติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และนำมาปรับปรุงประสิทธิภาพแพลตฟอร์มให้ดีขึ้นอย่าง

4) พัฒนาบริการที่เฉพาะเจาะจงรายบุคคล (Personalized Service Delivery) ภาครัฐยกระดับการพัฒนาบริการที่ให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้ใช้บริการ (user experience) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาบริการที่ตอบสนองต่อผู้ใช้งานอย่างแม่นยำ สอดคล้องกับสิทธิของประชาชนที่มีอยู่โดยผู้ใช้บริการไม่ต้องร้องขอหรือยื่นเรื่องต่อหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

4.1) รวบรวมชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในแต่ละบริการ โดยเฉพาะข้อมูลรายบุคคลที่ได้รับ การยินยอมในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ สถานะ สิทธิสวัสดิการ อาชีพ รายได้ เป็นต้น

4.2) จัดกลุ่มบริการประชาชนกับชุดข้อมูลที่จำเป็นกับสิทธิของประชาชน เพื่อกรองสิทธิสวัสดิการ และรายงานสิทธิต่างๆ ที่ประชาชนรายนั้นๆ จึงได้รับในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงสิทธิสวัสดิการพิเศษของรัฐบาลที่อาจมีขึ้นในแต่ละปี

4.3) จัดให้มีระบบแจ้งเตือนสิทธิในแต่ละช่วงเวลาผ่านช่องทางการติดต่อที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายโดยไม่ต้องร้องขอ เช่น ไปรษณีย์ ข้อความ SMS เป็นต้น

4.4) เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์บริการให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

4.5) ติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และนำมาปรับปรุงบริการอย่าง

ต่อเนื่อง

5) วิจัยและพัฒนานวัตกรรมบริการดิจิทัลภาครัฐเพื่อยกระดับบริการดิจิทัล (Innovative Services/Platform) พัฒนาการให้บริการรัฐโดยการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่เริ่มต้น จนจบกระบวนการ ทำให้เกิดการให้บริการดิจิทัลที่มีมาตรฐาน รวดเร็ว โปร่งใส ปลอดภัย มีธรรมาภิบาล และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการสนับสนุนให้มีการวิจัยเฉพาะทางหรือพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบริการสาธารณะดิจิทัลที่มีความครอบคลุม (Inclusiveness) และเท่าเทียมโดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบางและผู้สูงอายุ

5.1) หน่วยงานภาครัฐนำชุดข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลการใช้บริการ และข้อมูลขั้นพื้นฐานที่ได้รับความยินยอมจากผู้รับบริการไปวิเคราะห์รูปแบบการใช้บริการรวมถึงความต้องการของผู้รับบริการในแต่ละกระบวนการให้บริการ

5.2) ปรับปรุงกระบวนการให้บริการประชาชนด้วยการนำผลวิเคราะห์ไปพัฒนาการบริการร่วมกับนวัตกรรมบริการดิจิทัลของหน่วยงานรัฐ หรือภาคีภาคเอกชนที่ร่วมดำเนินการพัฒนา โดยยุทธศาสตร์ 2 มีด้านที่เน้นความสำคัญ (Focus Area) 4 ด้าน ได้แก่

1. ความเหลื่อมล้ำทางสิทธิสวัสดิการประชาชน มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิสวัสดิการที่บูรณาการบนแพลตฟอร์มเดียวและแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือและติดตามผล

2. การศึกษา มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาผ่านแพลตฟอร์ม และการยกระดับการบริการด้านการศึกษาผ่านบูรณาการ ข้อมูลผู้เรียนและผู้สอน

3. สุขภาพและการแพทย์ มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ให้บริการด้านสาธารณสุขผ่านการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีมาตรฐานที่แลกเปลี่ยนกันได้

4. สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการเตือนภัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้สะดวกและรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มศูนย์กลางบริการแบบครบวงจร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การยกระดับความมั่นคงและเพิ่มความปลอดภัยของประชาชน

การเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการรักษาความปลอดภัยจากทั้งภัยภายในประเทศ ภัยภายนอกประเทศ และภัยธรรมชาติโดยเปลี่ยนจากการแก้ไขสถานการณ์มาเป็นการป้องกันก่อนเกิดเหตุมากขึ้น รวมถึงการแก้ไขสถานการณ์ในภาวะวิกฤตให้สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยและฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย

ให้กลับคืนสู่ภาวะปกติอย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาโดยเร็วที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

มาตรการ

1) สนับสนุนให้พัฒนาบริการออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลภาครัฐที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกรรมดิจิทัลและครอบคลุม การพัฒนาธุรกิจตลอดห่วงโซ่มูลค่า (End-to-End Service Platform) พัฒนาแพลตฟอร์มบริการภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการดำเนินธุรกิจ ให้แก่ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงบริการ ได้อย่างสะดวกรวดเร็วครอบคลุมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการตลอดห่วงโซ่มูลค่า และสามารถตรวจสอบติดตามสถานะ การดำเนินงานต่างๆ ได้โดยจะต้องปรับปรุงการบริหารจัดการบริการ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงข้อมูลและบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐเข้าด้วยกัน และลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น

1.1) พัฒนาบริการดิจิทัลที่ต่อเนื่องแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร ให้ครอบคลุมการพัฒนาธุรกิจตลอดห่วงโซ่มูลค่า ตามมาตรฐานกระบวนการทางดิจิทัลและวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

1.2) เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานหรือผ่านแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง แบบอัตโนมัติ ตามมาตรฐานการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ

1.3) เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์บริการให้ภาคธุรกิจทราบอย่างทั่วถึง

1.4) ติดตามและประเมินผลความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการจากผู้รับบริการ และนำมาปรับปรุง การให้บริการอย่างต่อเนื่อง

2) ทบทวน ปรับปรุงกระบวนการที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ จากเป้าหมายสำคัญของแผน ปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่ระบุให้มีกลไกยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่สร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการรัฐด้านการดำเนินธุรกิจจะต้อง สำรวจและทบทวนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตต่างๆ และกฎระเบียบที่กำกับกระบวนการว่ามีส่วนใดที่สามารถยกเลิกหรือปรับปรุงให้เกิดความสะดวกต่อการดำเนินธุรกิจและการสร้างมูลค่าเพิ่ม จากนั้นจึงจัดทำเกณฑ์ในการพิจารณาตรวจสอบความจำเป็นของกฎหมาย และเร่งให้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทโลกตามความเหมาะสม

2.1) ศึกษากฎหมาย กฎระเบียบมาตรการต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจในแต่ละกระบวนการ เพื่อวิเคราะห์

2.2) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเจ้าของกฎหมายและหน่วยงานผู้ให้บริการเพื่อทบทวน ปรับปรุง นโยบาย และระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ

2.3) ผลักดันให้เกิดการประกาศและมีผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

2.4) ติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปรับปรุงกฎหมาย และนำมาพัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการที่เหมาะสมต่อไป

3) มีเครื่องมือดิจิทัลหรือระบบงานให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน เพื่อพัฒนาระบบนิเวศของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ให้มีผู้ประกอบการที่สามารถแข่งขันได้ในระยะยาว ภาครัฐควรพิจารณาจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้าน SMEs โดยให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และภาคเอกชน เช่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือสมาคมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศไทย เป็นต้น ผลักดันการเชื่อมโยงข้อมูลด้าน SMEs ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดฐานข้อมูล SMEs กลาง โดยจัดการข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้ประกอบการ SMEs โดยตรง และข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งหน่วย งานพันธมิตรจัดทำระบบวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สามารถออกมาตรการส่งเสริมเฉพาะสำหรับ SMEs แต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ในเชิงประเภทอุตสาหกรรม ช่วงอายุและขนาดของธุรกิจได้อย่างแม่นยำ

3.1) สร้างกลไกส่งเสริมให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในภาครัฐ และเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ภาคธุรกิจเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการเลือกใช้ประโยชน์

3.2) สำรวจ รวบรวมรายชื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมพร้อมใช้ และข้อมูลเปิดภาครัฐ และรายการผู้ประกอบการที่ให้บริการ ดิจิทัลที่น่าเชื่อถือ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ภาคธุรกิจ

3.3) ติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลและข้อมูลสำหรับภาคธุรกิจ และนำมา ปรับปรุงเครื่องมือและข้อมูลอย่างต่อเนื่องโดยยุทธศาสตร์ที่ 3 มีด้านที่เน้นความสำคัญ (Focus Area) 4 ด้าน ได้แก่

1. การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มุ่งเน้นให้ภาคธุรกิจเข้าถึงการทำธุรกรรมกับภาครัฐและเข้าถึงข้อมูล การส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน ผ่านแพลตฟอร์มได้อย่างครบถ้วนทั้งห่วงโซ่มูล

2. การเกษตรมุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลทุกมิติผ่านแพลตฟอร์มกลางข้อมูลเกษตรกรกรมของประเทศ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่

3. แรงงาน มุ่งเน้นให้ภาคแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะ และยกระดับการคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมถึงปรับสมดุลตลาดแรงงานไทย สู่ความยั่งยืนด้วยระบบบริการด้านแรงงานแบบครบวงจร และระบบวิเคราะห์ข้อมูลอัจฉริยะ

4. การท่องเที่ยว มุ่งเน้นให้ธุรกิจท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลทุกมิติผ่านระบบวิเคราะห์ข้อมูลท่องเที่ยวแบบครบวงจร และใช้ประโยชน์ จากบริการดิจิทัล เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับประสิทธิภาพภาครัฐ

การบูรณาการและยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ ผ่านการเชื่อมโยงระบบจากหลายหน่วยงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถเชิงดิจิทัลภาครัฐในการบริหารจัดการด้านการเงินและการใช้จ่าย ด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านทรัพยากรมนุษย์และการจ่ายเงินเดือน และเพื่อยกระดับการดำเนินงานภาครัฐให้สะดวก รวดเร็ว มีความโปร่งใส และเป็นการสนับสนุนการพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานรัฐบาลดิจิทัล

การบูรณาการการให้บริการภาครัฐผ่านการเชื่อมโยงระบบจากหลายหน่วยงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ ควบคู่ไปกับการยกระดับขีดความสามารถและทักษะเชิงดิจิทัลให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกระดับและทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้มุ่งสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์

7.2 กลไกการขับเคลื่อนสำคัญด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น

แผนภาพต่อไปนี้แสดงระบบนิเวศรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Ecosystem) ที่อธิบายถึงกลไกการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลที่สำคัญผ่านความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงแผนภาพระบบนิเวศรัฐบาลดิจิทัล

คณะกรรมการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล มีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลและเสนอแนะนโยบายเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ และกำหนดมาตรฐาน ข้อกำหนด และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบดิจิทัลรวมถึงให้ข้อเสนอแนะ กำกับและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐให้เป็นไปตามแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลฯ โดยคณะกรรมการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้ฯ เพื่อปฏิบัติการในด้านต่างๆ จำนวน 3 คณะ

1. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล มีหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล ศึกษาและจัดทำแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิก หรือเสนอให้มีกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำกับ ติดตาม และประเมินผล
2. คณะอนุกรรมการสถาปัตยกรรมและมาตรฐานการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล มีหน้าที่ดำเนินงานด้านการจัดทำสถาปัตยกรรม กำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับระบบดิจิทัล
3. คณะอนุกรรมการผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ มีหน้าที่พัฒนาภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ประสานบูรณาการและเชื่อมต่อการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลทั้งในระดับภาครัฐในภาพรวม ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลสามารถกำกับติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นไป ตามแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลฯ รวมถึงนโยบาย มติ มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบดิจิทัล ที่ใช้เป็นกรอบและทิศทางใน การบริหารงานและการพัฒนาบริการดิจิทัล เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงและเกิดการบูรณาการในการดำเนินโครงการด้านดิจิทัลต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ โครงการภายใต้แผนงานบูรณาการรัฐบาลดิจิทัล ถือเป็น ส่วนหนึ่งของโครงการภายใต้แผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลฯ ด้วย

7.3 แผนการเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยการเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในภาครัฐให้เต็มรูปแบบเพื่อให้เกิดการปรับปรุง การบริหารจัดการ บูรณาการข้อมูลและการทำงานของรัฐให้เกิดความยืดหยุ่น และมีความมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการตามกลไกการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เพื่อการเตรียมความพร้อม ของหน่วยงานรัฐสำหรับการแปลงยุทธศาสตร์/กลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกับการดำเนินงาน ในแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2563 - 2565 ได้กำหนดกลไกการขับเคลื่อนสำคัญ ดังนี้

1. กลไกด้านนโยบาย ออกพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลพ.ศ. 2562 มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลมีหน้าที่และอำนาจในการเสนอแนะนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ การจัดทำธรรมาภิบาล

ข้อมูลภาครัฐ การวางระเบียบหรือข้อกำหนดกลางในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางเพื่อเป็นหลักการและแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.การบริหารงานฯ รวมทั้งการกำหนดมาตรฐาน ข้อกำหนด และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบดิจิทัล การกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาครัฐ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ตลอดจนให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐพร้อมทั้งการกำกับติดตามการดำเนินงานของศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางและศูนย์กลาง ข้อมูลเปิดภาครัฐ รวมทั้งเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ เป้าหมายที่กำหนด อีกทั้ง คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการหรือบุคคลใดเพื่อปฏิบัติการตามที่ คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมอบหมาย ดังนั้น นโยบายในการไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลคณะกรรมการ พัฒนารัฐบาลดิจิทัลและอนุกรรมการที่ถูกจัดตั้งจึงเป็นผู้ผลักดันให้เกิดนโยบายไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดย สพร. จะเป็นหน่วยงานที่เชื่อมโยงระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานรัฐซึ่งเป็น ผู้ที่รับนโยบายไปปฏิบัติจะดำเนินการจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ตามข้อกำหนดที่คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลได้กำหนดแนวทางไว้

2. กลไกการทำงานร่วมกัน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการร่วมกัน ภายใต้แผนฯ ฉบับนี้ได้ จำเป็นต้องมีการจัดทำโครงการต้นแบบที่ใช้เครื่องมือดิจิทัลกลางที่สามารถใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐให้เกิดความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการโดยง่าย กำหนดframework ด้านธรรมาภิบาลดิจิทัลกลางให้เห็นความสำคัญของธรรมาภิบาลร่วมกัน

3. กลไกด้านงบประมาณ จากผลการรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 – 2565 พบว่าหลายหน่วยงานระบุว่าไม่สามารถดำเนินงานได้ตามแผนเนื่องจากขาดงบประมาณ ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงพอ จึงต้องมีการเพิ่มเติมเรื่อง การกำหนดเกณฑ์ในการอนุมัติงบประมาณ เช่น งบประมาณบูรณาการรัฐบาลดิจิทัลในระยะถัดไป ให้มีการตรวจสอบความเหมาะสมว่าสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ ความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานรัฐอื่น เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. กลไกการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาคีและเอกชน การมีส่วนร่วมจากภาคีและภาคเอกชนเป็นกลไกที่ช่วย ผลักดันให้ความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ การมีส่วนร่วมในการคิด การกำหนดนโยบาย การวางแผน แบ่งปันข้อมูล ตลอดจนการสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งเป็นทิศทาง ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ด้านรัฐบาลดิจิทัลของต่างประเทศ ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้ใช้งานง่าย และให้ SMEs สามารถเข้าถึงการให้บริการกับรัฐได้ ผ่านการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงการแข่งขัน และระบบจัดซื้อ จัดจ้างที่เป็นมิตรกับผู้ใช้งาน โดยการสนับสนุนความร่วมมือในลักษณะของการทำ

Digital Testbed เปิดข้อมูลให้เอกชนพัฒนาบริการของรัฐ หรือการทำ Digital Sandbox ในการละเว้นระเบียบบางประการ เพื่อพัฒนาบริการนำร่อง จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคีได้

5. กลไกการปรับปรุงโครงสร้างระบบราชการด้านบุคลากรภาครัฐ (Agile Unit) ยกระดับบุคลากรภาครัฐให้ทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือบุคลากรภายนอกเข้ามา มีส่วนร่วมในการยกระดับการทำงานของภาครัฐเช่นการนำเทคโนโลยีมาลดภาระงานประจำและพัฒนาทักษะของบุคลากรรัฐ พร้อมสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ที่ชัดเจนให้กับงานที่มีความสำคัญตามบริบทของโลกดิจิทัล หรือ การจัดตั้งคณะทำงานด้าน Digital Transformation ของหน่วยงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญ เพื่อพัฒนางานบริการรัฐโดยเฉพาะ

6. กลไกการติดตามและประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินผลโครงการเป็นกลไกที่สะท้อนว่าแผนงาน/โครงการที่หน่วยงานรัฐดำเนินการมีผลสัมฤทธิ์ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ผ่าน การประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบเทียบกับเป้าหมาย และต้นทุนโครงการ จึงควรมีการพัฒนา ชุดข้อมูลการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่การของบประมาณ ติดตามการดำเนินงาน การประเมินผล ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านี้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อตรวจสอบติดตามและประเมินผลโครงการของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. กลไกการร่วมงานกับรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) การส่งเสริมให้รัฐบาลท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย หรือบริการที่เหมาะสมกับพื้นที่และบริบทของพื้นที่ตนเอง ผ่านการเปิดช่องทาง ความร่วมมือในการนำเสนอโครงการ หรือกระบวนการทำงานระหว่างของท้องถิ่น สะท้อนกลับสู่ส่วนกลาง จะทำให้เกิดการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจากฐานรากมากขึ้น

7.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Key Success Factor)

เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยในระยะ พ.ศ. 2566 – 2570 เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาคำเนินงานของรัฐบาลดิจิทัลได้ครบถ้วนทั้งองค์ภาพ ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการผลักดัน แผนฉบับนี้สู่ความสำเร็จจึงถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1.การพัฒนาด้านบุคลากร (People) เนื่องจากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐบาลดิจิทัลในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้ให้บริการกับประชาชนโดยตรง ไปจนถึงผู้บังคับบัญชาที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในแต่ละองค์กร รวมถึงผู้รับบริการด้านรัฐบาลดิจิทัล ทั้งประชาชนและภาคเอกชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการบริการหรือการดำเนินงานด้านรัฐบาลดิจิทัล ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรและประชาชนให้มีทักษะความสามารถด้านดิจิทัล รวมถึงทัศนคติในการปรับตัวและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าทันจึงเป็นประเด็นที่สำคัญสูงสุด โดยการพัฒนาด้านบุคลากร ประกอบด้วย

- ปรับปรุงขอบเขตการดำเนินงาน ทศนคติในการดำเนินงานและให้บริการของบุคลากร
ภาครัฐ

- มุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานให้ประชาชน

- ปรับปรุงโครงสร้างอัตรากำลังและแนวทางในการจัดจ้างบุคลากรด้านดิจิทัลสำหรับ
หน่วยงานภาครัฐให้ทันสมัยรองรับความต้องการทักษะด้านดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การพัฒนากระบวนการงาน (Process) ขั้นตอนการทำงานภายในของรัฐและกระบวนการดำเนินงาน
เพื่อให้บริการแก่ผู้รับบริการเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่รัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยยังสามารถปรับปรุงให้มีความ
สะดวกและรวดเร็วมากขึ้นได้ ดังนั้น การปรับปรุงกระบวนการงานของรัฐให้มีความเรียบง่าย สะดวกต่อผู้รับบริการ
และคำนึงถึงผู้รับ บริการเป็นสำคัญ จะนำไปสู่การให้บริการรัฐบาลดิจิทัลที่สะดวก ทันสมัย และตอบโจทย์
ประชาชนตามเป้าหมายของ แผนฯ ฉบับนี้ได้โดยการพัฒนาด้านกระบวนการงาน ประกอบด้วย

- ปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบที่ทำให้การให้บริการและการดำเนินงานด้วยระบบดิจิทัล
ชัดเจนหรือเกิดความล่าช้า

- พัฒนาการกระบวนการดำเนินงานของรัฐที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง

- สนับสนุนให้เกิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการพัฒนาบริการรัฐแต่ละขั้นตอน

- ส่งเสริมให้เกิดบริการดิจิทัลของรัฐที่เบ็ดเสร็จครบวงจร

- ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาบริการและปรับปรุงกระบวนการงานของรัฐผ่านการร่วมมือระหว่างรัฐ

และเอกชน

3. การพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยี (Technology) เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีการเปลี่ยนแปลง
และพัฒนาอยู่ตลอด ดังนั้น การเลือกลงทุนในเทคโนโลยีที่คุ้มค่า มีความง่าย สะดวกในการใช้งานสำหรับ
ภาครัฐ และการเข้าถึงบริการของประชาชนและภาคธุรกิจ จะนำไปสู่การให้บริการรัฐบาลดิจิทัลที่สะดวก
ทันสมัยมีมาตรฐาน โดยการพัฒนา ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย

- พัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการดิจิทัลของรัฐในรูปแบบแพลตฟอร์มที่สามารถเชื่อมต่อ
แอปพลิเคชัน และข้อมูลได้สะดวกมีมาตรฐาน

- สนับสนุนให้มีแนวทางการปฏิบัติงานด้านรัฐบาลดิจิทัลที่สำคัญสำหรับหน่วยงานรัฐ

- กำหนดให้มีมาตรฐานข้อมูลบริการโครงสร้างพื้นฐานร่วมของรัฐ เพื่อสนับสนุนการ
ดำเนินงานของรัฐที่ยืดหยุ่นและประหยัดงบประมาณ

- ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของรัฐผ่านการร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน

7.5 บทสรุป

การสร้างระบบรัฐบาลดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เปลี่ยนแปลงการทำงานแบบเดิมของระบบราชการ เป็นเรื่องที่ยากและสลับซับซ้อนโดยเฉพาะประเทศที่มีความเคยชินและธรรมเนียมปฏิบัติแบบราชการ เดิมๆมานาน มีปัจจัยหลายอย่างที่จะมีผลทำให้การสร้างรัฐบาลดิจิทัลประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์แบบ ดั่งนั้นรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ดี และรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนหน่วยงานในการเปลี่ยนผ่านการทำงานทั้งการสนับสนุนเชิงบวก เช่นการสร้างแรงจูงใจ การสร้างความเข้าใจ การออกแบบเครื่องมือที่ช่วยเหลือการทำงาน การสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ เป็นต้น ส่วนการสนับสนุนเชิงลบ หมายถึง การใช้การบังคับเช่นการออกกฎระเบียบให้หน่วยงานทุกหน่วย ต้องดำเนินการหากไม่ดำเนินการจะมีบทลงโทษ หรือไม่สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการดำเนินการในการขับเคลื่อน หากกลไกของภาครัฐสามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีการทำงานและมีความคุ้นเคยกับระบบรัฐบาลดิจิทัลแล้ว หมายถึง ข้าราชการในทุกระดับสามารถมีวัฒนธรรมการทำงานแบบดิจิทัลแล้ว การกำกับและการควบคุมจะลดน้อยลง แต่จะเพิ่มการสนับสนุนแบบการจูงใจเชิงบวกมากขึ้น

บทที่ 8

ตัวอย่างระบบดิจิทัลของรัฐบาลไทย

บทนำ

เนื้อหาบทนี้จะนำเสนอตัวอย่างระบบดิจิทัลที่รัฐบาลไทยนำมาใช้ในการพัฒนาระบบราชการ พัฒนาระบบการทำงาน พัฒนาความเชื่อมโยงกับการทำงานของภาครัฐและเอกชน และภาคประชาชน ระบบที่นำเสนอมีทั้งจากการพัฒนาของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พัฒนาโดยหน่วยงานราชการอื่น พัฒนาโดยภาคเอกชน รวมถึงพัฒนาโดยประชาชน ดังนี้

8.1 ระบบรัฐบาลดิจิทัลของไทย

การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม รัฐบาลได้จัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2563-2565 เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการกำกับให้หน่วยงานภาครัฐเปลี่ยนระบบการทำงานของภาครัฐจากระบบเดิมไปสู่การทำงานระบบดิจิทัล และมอบหมายให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล องค์กรมหาชน เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกหน่วยงานราชการเปลี่ยนผ่านการทำงานไปสู่ระบบดิจิทัล และต่อไปนี้เป็นระบบที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และหน่วยงานภาครัฐได้พัฒนาขึ้น ดังนี้

การดำเนินการตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลฉบับที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) **พอร์ทัลกลางสำหรับประชาชน Citizen Portal** เป็นที่รวบรวมข้อมูลและงานบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สามารถหาข้อมูลสำหรับการดำเนินชีวิต รวมถึงทำธุรกรรมออนไลน์ไว้ในที่เดียวกัน เพื่อให้สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลและบริการของภาครัฐ และได้พัฒนาแอปพลิเคชันที่เป็นพอร์ทัลกลางสำหรับประชาชนชื่อ “ทางรัฐ” เพื่อการให้บริการแก่ประชาชน เช่น บริการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสวัสดิการจากภาครัฐของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

2) **ศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ Biz Portal** เป็นศูนย์กลางข้อมูลให้ธุรกิจติดต่อราชการแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร ณ จุดเดียว ผ่านเว็บไซต์ bizportal.go.th สำหรับให้บริการในการยื่นคำขอใหม่ เปลี่ยนแปลง/แก้ไข ต่ออายุ และยกเลิกใบอนุญาตแบบออนไลน์ โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูล เอกสารหลักฐานระหว่างหน่วยงาน ทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ทางราชการออกให้ผ่านระบบ เช่น หนังสือรับรองนิติบุคคล บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น เป็นต้น โดยมีการนำร่องการให้บริการ 78 ใบอนุญาต ใน 25 ประเภทธุรกิจ และขยายผลการให้บริการแบบดิจิทัลเต็มรูปแบบจำนวน 10 บริการ

3) **One Identification: ID One SMEs โครงการหนึ่งรหัส หนึ่งผู้ประกอบการ** เป็นระบบให้บริการแก่ผู้ประกอบการผ่านหมายเลข ID เพียงรหัสเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการขอรับบริการและการส่งเสริมจากภาครัฐ และลดความซ้ำซ้อนจาก

การกรอกข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถติดตามผลการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถเชื่อมโยงเป็นฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลายเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของการส่งเสริม SMEs ในภาพรวมทั้งประเทศ

4) แพลตฟอร์มอัจฉริยะที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านการพัฒนากำลังคน E-Workforce Ecosystem ทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลจากภาคการศึกษาและแรงงาน ให้เป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้านแรงงานอยู่บนโครงสร้างพื้นฐานเดียวกัน โดยการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบด้วย E-Portfolio ซึ่งจะรวบรวมข้อมูล ประวัติการศึกษา การอบรม ประสบการณ์ทำงานไว้ในที่เดียว และเชื่อมต่อไปเส้นทางการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

5) ระบบบริการเอกสารสำคัญทางการศึกษาในรูปแบบดิจิทัล Digital Transcript ที่มีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือ มีการลงนามด้วยลายมือชื่อดิจิทัล (Digital Signature) เพื่อป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง และผู้รับเอกสารสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง อาทิในปีการศึกษา 2563 มีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสิ้นกว่า 350,000 คน มีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 39 แห่ง สามารถออกเอกสาร Digital Transcript แก่ผู้สำเร็จการศึกษาได้แล้วกว่า 100,000 คน

6) แอปพลิเคชันสำหรับนักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย Thailand Plus เป็นระบบที่ใช้ในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในประเทศไทย เพื่อติดตามประวัติการเดินทางและระดับความเสี่ยงที่จะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยระบบสามารถสับย้อนกลับประวัติการเดินทางหรือการใกล้ชิดกับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงได้ ทำให้ผู้ใช้งานสามารถรู้ความเสี่ยงของตัวเองและรู้วิธีปฏิบัติตนเพื่อรับการตรวจคัดกรองได้ทันท่วงที

7) ระบบแลกเปลี่ยนประวัติการรักษาผู้ป่วยข้ามโรงพยาบาล Health Link เพื่อให้แพทย์เข้าถึงประวัติคนไข้ได้ เพิ่มประสิทธิภาพการรักษา โดยมีความร่วมมือทั้งจาก บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด ในการดูแลระบบคลาวด์กลาง ธนาคารกรุงไทย ในการให้บริการแอปพลิเคชันเป่าตัง แพทย์สภาในการเชื่อมต่อฐานข้อมูลของแพทย์ และกระทรวงสาธารณสุขในการเชื่อมต่อข้อมูลของกลุ่มโรงพยาบาลในเครือ

ภาพที่ 5 แสดงภาพระบบแลกเปลี่ยนประวัติการรักษาผู้ป่วยข้ามโรงพยาบาล Health Link
ที่มา : <https://www.ryt9.com>

8) ระบบฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง Farmer One ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงทะเบียนเกษตรกรของหน่วยงานรับขึ้นทะเบียนต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมหม่อนไหม การยางแห่งประเทศไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและบริหารจัดการลดความซ้ำซ้อนการจัดเก็บข้อมูล และใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการผลิตและให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

ภาพที่ 6 แสดงภาพระบบฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง Farmer One
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค)

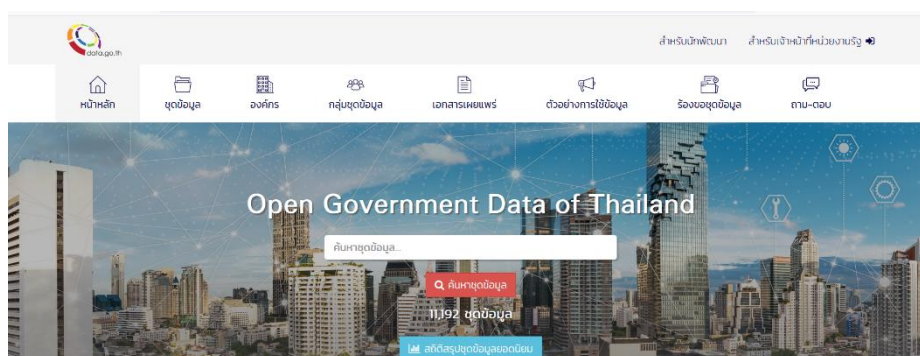
9) ระบบกลางด้านกฎหมาย Law Portal เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมายของประเทศ เป็นช่องทางสำหรับรับฟังความคิดเห็น และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำกฎหมายหรือร่างกฎหมาย รวมถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในการมีส่วนร่วมและติดตามตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศได้

ภาพที่ 7 แสดงภาพระบบกลางด้านกฎหมาย Law Portal

ที่มา : <https://www.law.go.th/>

10) ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ Data.go.th เป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลเปิดของภาครัฐของประเทศที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลที่เผยแพร่อยู่ในรูปแบบไฟล์ที่สามารถแสดงตัวอย่างข้อมูล (preview) การแสดงข้อมูลด้วยภาพ (visualization) และ API แบบอัตโนมัติ รวมทั้งยังสามารถจัดการชุดข้อมูล และ Metadata ของข้อมูลได้ ทำให้หน่วยงานภาครัฐมีระบบบริหารจัดการข้อมูลสำหรับข้อมูลเปิด พร้อมทั้งมีแพลตฟอร์มสำหรับการให้บริการ และรองรับปริมาณข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐในรูปแบบข้อมูลที่มีความหลากหลาย

ภาพที่ 8 แสดงภาพศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ Data.go.th

ที่มา : <https://data.go.th/>

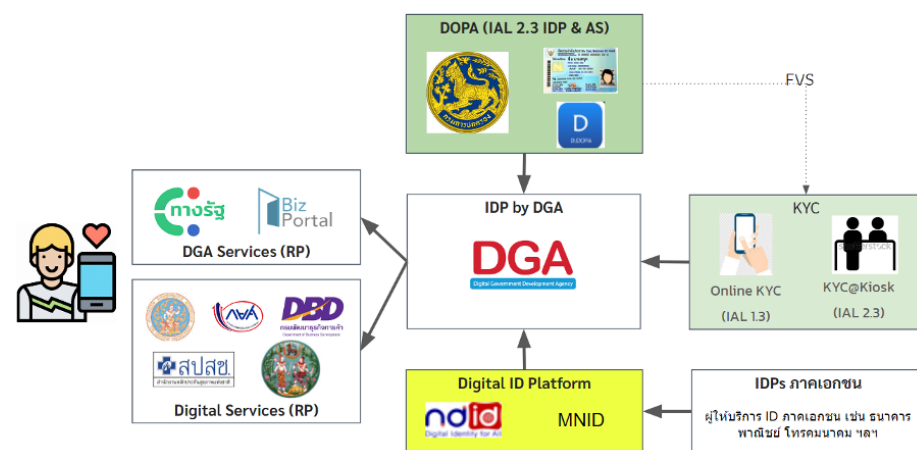
11) แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล Government Data Exchange (GDx) เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเอกสารทะเบียนดิจิทัลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและภาคเอกชนเมื่อต้องการใช้บริการจากหน่วยงานภาครัฐ ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งระบบ GDX ได้รองรับการเชื่อมโยงข้อมูลกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ โดย สพร. ได้เริ่มพัฒนาและใช้กับบริการภายในมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

12) แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลธรรมาภิบาลภาครัฐ Data Governance เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้หน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ และทราบแนวทางการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐครอบครองมีความมั่นคงปลอดภัย มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับกฎหมาย มาตรฐานสากล และมีคุณภาพ และหน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้หลากหลายมิติ

13) มาตรฐาน ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือคู่มือ การจัดทำแนวทาง มาตรฐาน และข้อเสนอแนะการพัฒนาธรรมาภิบาลดิจิทัล เป็นการกำหนดมาตรฐานในการให้บริการดิจิทัลภาครัฐที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการให้บริการ และ/หรือการดำเนินงานทางดิจิทัลแก่ประชาชนที่เป็นมาตรฐาน และคำนึงถึงความต้องการและความคาดหวังของประชาชนต่อการรับบริการภาครัฐ ซึ่งประกาศใช้ 7 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านการทำบัญชีข้อมูลภาครัฐ ด้านการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ ด้าน Digital ID ด้านธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ด้านมาตรฐานการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ ฯลฯ ผ่านทางเว็บไซต์ DGA Standard

14) ด้านการยืนยันและพิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) และการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature) ทั้งการเร่งจัดทำกฎหมาย มาตรฐาน กลไกรับรอง รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อรองรับการทำธุรกรรมออนไลน์ อาทิ Digital Sandbox และ Thailand National Root Certification Authority (Thailand NRCA)

ภาพที่ 9 แสดงภาพด้านการยืนยันและพิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID)

ที่มา : <https://www.dga.or.th/our-services/digital-platform-services/digitalid/>

8.2 ระบบรัฐบาลดิจิทัลที่พัฒนาด้วยหน่วยงานรัฐ

นอกจากความสำเร็จของโครงการตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2563-2565 ที่เป็นหมุดหมายหลักในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้วนั้น หน่วยงานภาครัฐทั่วไปยังได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการและการให้บริการประชาชนในวงกว้าง โดยมีโครงการที่ประสบความสำเร็จและสร้างผลประโยชน์ให้กับภาคเศรษฐกิจและสังคมที่โดดเด่น ได้แก่ พร้อมเพย์ ระบบภาษีออนไลน์ และคนละครึ่ง ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

1) พร้อมเพย์ National e-Payment

ในปี 2558 กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย สถาบันการเงิน และหน่วยงานเอกชน ร่วมกันขับเคลื่อนโครงการ มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และโอนเงินแบบทันที (real-time) จึงได้มีการพัฒนาระบบพร้อมเพย์สำหรับให้บริการโอนเงินและรับเงิน โดยใช้หมายเลขอ้างอิงอื่นแทนเลขที่บัญชีธนาคารที่จดจำยาก เช่น หมายเลขโทรศัพท์มือถือ เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขทะเบียนนิติบุคคล และได้พัฒนา e-Wallet ID ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลางเชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการชำระเงิน ส่งผลให้การโอนเงินและชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ทำได้ถูก ง่าย สะดวก และปลอดภัย และมีมาตรฐานสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ภาพที่ 10 แสดงภาพพร้อมเพย์ National e-Payment

ที่มา :<https://acuthai.com/>

2) ระบบบริการการยื่นภาษีออนไลน์

กรมสรรพากรในฐานะหน่วยงานจัดเก็บภาษีหลักของประเทศได้นำกลยุทธ์ D²RIVE มาปรับเปลี่ยนการทำงานของกรมสรรพากรในปี 2565 เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมทั่วถึง เป็นธรรมตามแนวคิด D²RIVE for All โดยกลยุทธ์ D²RIVE ประกอบด้วย Digital

Transformation เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล **Data Analytics** ส่งเสริมการจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) **Revenue Collection** เป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และเป็นธรรม **Innovation** มุ่งเป้าหมายในการเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยใช้เทคนิค Design Thinking ในการจัดทำนวัตกรรม **Value** เป็นการพัฒนากิจกรรมทำให้เป็นองค์กรคุณธรรม และ **Efficiency** เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพคน (Smart People) และประสิทธิภาพงาน (Smart Office) ซึ่งมุ่งเน้นการปรับใช้เทคโนโลยีในการทำงาน เพื่อสร้างบริการที่มีประสิทธิภาพให้กับประชาชน

สำหรับการให้บริการดิจิทัล กรมสรรพากรได้นำกลยุทธ์ Digital Transformation มาใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เข้าสู่ระบบดิจิทัล ลดการพึ่งพาเอกสาร และมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลผ่านระบบ Open API¹⁶ และกลยุทธ์ Data Analytics ที่มีการนำข้อมูลภาษีมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและความเท่าเทียมต่อประชาชนทุกกลุ่ม เช่น ในกรณีกระบวนการคืนภาษี มีการวิเคราะห์กลุ่มผู้เสียภาษีที่ให้ข้อมูลครบถ้วนถูกต้องตามหลักเกณฑ์ โดยระบบสามารถแยกคนกลุ่มนี้ออกมาได้ทันที และดำเนินการคืนภาษีผ่านระบบพร้อมเพย์ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ง่ายและรวดเร็ว โดยปราศจากขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนจากเอกสารในรูปแบบกระดาษ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานที่ผ่านมาของกรมสรรพากร คือ ความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับสูงที่เล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินการไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์องค์กรที่สื่อสารให้บุคลากรทราบอย่างทั่วถึงและมีเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนทิศทางและรูปแบบการทำงาน จากวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิมไปสู่การสร้างกระบวนการทำงานแบบใหม่ ที่ลดการสั่งงานแบบบนลงล่าง เน้นความร่วมมือจากทุกระดับ เพื่อร่วมพัฒนาบริการออนไลน์ให้ตอบโจทย์ต่อประชาชนให้ได้มากที่สุด สร้างวัฒนธรรมการลองผิดลองถูก และส่งเสริมความเข้าใจเพื่อความยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการ Idea I do เป็นการนำเสนอโครงการพัฒนาภายในของกรมสรรพากร เช่น โครงการการยืดอายุที่ สามารถลดระยะเวลาการดำเนินงานจากกระบวนการปกติที่ใช้ระยะเวลา 2-3 เดือน เหลือเพียง 3 วัน โดยใช้หลักการของ Design Thinking เข้ามาสนับสนุน และอาศัยความร่วมมือและความสามารถของบุคคลที่หลากหลาย ทั้งผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษี กฎหมาย กฎระเบียบ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจจากเอกชน นอกจากนี้ ยังมีการจัดโครงการ Hakata ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ด้านภาษี โดยมีผู้ประกอบการ Startup เข้าร่วม และได้มีการต่อยอดเป็นโครงการ Tax Sandbox ที่เน้นการบริการภาษีที่ถูกต้องประชาชน

¹⁶ Data ภาษี Agile ไปด้วยกันได้จริงไหม เอกชนนิติ กรมสรรพากรรับคำท้ามุ่งหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัล THE ALPHA EP.13 - YouTube

ภาพที่ 11 แสดงภาพระบบ E-Withholding Tax

ที่มา : <https://efiling.rd.go.th/>

8.3 ปัญหาและประเด็นความท้าทายในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา

การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2563-2565 ดำเนินการจนเข้าสู่แผนพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัล ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 และได้มีการทบทวนการดำเนินการตามแผนฉบับที่ 1 เกี่ยวกับปัญหาและประเด็นความท้าทายในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) **ด้านบริการ** บริการภาครัฐจำนวนมากยังไม่อยู่ในรูปแบบ e-service โดยยังมีหน่วยงานอีกกว่าร้อยละ 40 ที่ไม่สามารถพัฒนาบริการดิจิทัลได้ครบถ้วน อีกทั้งบริการดิจิทัลส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ที่เป็น One-Stop Service เพื่อให้บริการ ณ จุดเดียวได้ ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมและผลักดันหน่วยงานที่มีสัดส่วนบริการดิจิทัลต่ำให้เร่งพัฒนาบริการ รวมถึงกำหนดมาตรฐานการให้บริการของรัฐที่จะต้องมีการบูรณาการพื้นฐานที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ ที่สามารถก่อให้เกิดบริการของรัฐที่สะดวกสบายแก่ผู้ใช้บริการได้

2) **ด้านข้อมูล** ข้อมูลสำคัญของบางหน่วยงานยังไม่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล หรือมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ และแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีความพยายามในการพัฒนาฐานข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้สามารถแบ่งปันข้อมูลและบริการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังคงประสบปัญหาต่าง ๆ อาทิ รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงาน การขาดแนวทางการบูรณาการที่เป็นมาตรฐานกลางที่มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด และ

การขาดการผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและบริการผ่านแพลตฟอร์มกลาง เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐควรจัดทำกระบวนการแปลงข้อมูลไปสู่รูปแบบดิจิทัล (Digitization) ที่ไม่ซับซ้อน มีเครื่องมือสนับสนุนที่หน่วยงานสามารถนำไปใช้งานได้ กำหนดแนวทาง (Guideline) ในการจัดเก็บข้อมูลตามมาตรฐานธรรมาภิบาลข้อมูลของรัฐบาล รวมถึงกำหนดระเบียบในการจัดเก็บข้อมูลใหม่ โดยให้มีการจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัลลดการใช้เอกสาร (Paperless) ควบคู่ไปกับการปรับปรุงฐานข้อมูลเดิมที่สำคัญที่อยู่ในรูปแบบกระดาษไปสู่ฐานข้อมูลดิจิทัล

3) ด้านการเปิดเผยและมีส่วนร่วม การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านแพลตฟอร์มกลางยังไม่มากเท่าที่ควร และข้อมูลที่เปิดเผยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบไฟล์ขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงลึกได้ ในขณะที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐในบางด้านยังคงจำกัด เช่น กระบวนการจัดทำงบประมาณของประเทศและส่วนท้องถิ่น และการติดตามการแก้ไขเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐต้องดำเนินการเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนโดยไม่ต้องร้องขอ โดยเป็นข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ และเปิดให้มีช่องทางติดตามการทำงานอย่างโปร่งใส เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ

4) ด้านบุคลากร หน่วยงานระดับกรมส่วนใหญ่มีสัดส่วนบุคลากรด้านเทคโนโลยีที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรทั้งหมด ในขณะที่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีของหน่วยงานระดับจังหวัดส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากสายงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงมีเพียงส่วนน้อยที่มีการวัดผลหลังจบหลักสูตรการอบรม ดังนั้น อาจส่งผลให้การอบรมและการให้ความรู้ของหน่วยงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ CIO ยังให้ความสำคัญต่อการเข้ารับการศึกษาหลักสูตรสำหรับ CIO น้อยกว่าภารกิจอื่น ๆ รวมทั้งการขาดงบประมาณและมีบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้ผลักดันโครงการดิจิทัลไม่สำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีความพร้อมด้านดิจิทัล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมศักยภาพและวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากรภาครัฐ

5) ด้านโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐ ผลการสำรวจความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของหน่วยงานภาครัฐ ยังคงสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานจำนวนมากมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ในขณะที่การจัดสรรงบประมาณด้านดิจิทัลเฉลี่ยต่อหน่วยงานมีแนวโน้มลดลง ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลภาครัฐเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุผล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้งานร่วมกันได้ รวมทั้งส่งเสริมขีดความสามารถด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐ

6) ด้านกฎหมาย การปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล เช่น การเปิดเผยข้อมูลและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ กฎหมายและกฎระเบียบหลายฉบับที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลยังเป็นเพียงร่างกฎหมายหรือร่างพระราชบัญญัติที่ยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง ส่งผลต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในหลายเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ไม่รวดเร็ว

เท่าที่ควร ซึ่งปัญหาด้านกฎหมายที่หน่วยงานภาครัฐเผชิญมีตั้งแต่ระดับกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานไปจนถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมายธุรกิจด้านการยื่นคำขอและเอกสารผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายด้านการยืนยันตัวตนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาการตีความกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังนั้น ภาครัฐไทยมีความจำเป็นต้องเร่งทบทวน ปรับปรุงกระบวนการ กฎระเบียบ รวมถึงการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล หรืออาจจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายใหม่เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้สามารถตีความใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและไม่ติดอุปสรรคด้านกฎหมาย

7) ด้านงบประมาณ ภาครัฐไทยมีการจัดทำแผนและกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศ อย่างไรก็ตาม การขาดความต่อเนื่องของการบริหารจัดการ รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือจัดทำโครงการตามแผนต่าง ๆ ทำให้การดำเนินการหรือการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลไม่ต่อเนื่องและอาจต้องยุติลง ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องมีการวางแผนงบประมาณการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอย่างมีระบบ มีการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์ของโครงการต่าง ๆ ลดค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะการลงทุนในโครงการที่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงและต่อเนื่อง

8) ด้านอื่น ๆ ประเทศไทยยังมีความท้าทายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ผ่านมา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ของผู้ใช้บริการทั้งในแง่ทรัพยากรและทักษะ ความไว้วางใจ (Trust) ที่มีต่อการให้บริการดิจิทัล และผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องดำเนินการแก้ไขข้อท้าทายต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- ทิสวรรณ ชูปัญญา, โสภิต ศิลปเจริญ, ปรีชาพล ชูศรี, อมิตตา สว่างศรี, เกษม พันธุ์สิน. (2562). รายงานติดตามผลการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. ใน ชรินทร์ ธีรธิตยากร (น. 1-102). สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- ทงศักดิ์ เหมือนเตย .รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย : ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ. Inthaninthaksin journal vol.15 no 2 july-December 2020
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2548. การบริหารราชการแนวใหม่ บริบทและเทคนิควิธี. กรุงเทพฯ : บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย จำกัด.
- บมจ. ดิทีโต้ ประเทศไทย. ส่งการพัฒนา e-Government ในต่างประเทศปฏิรูปการบริหารด้วยเทคโนโลยี(online). <https://www.dittothailand.com/ditto/news/gov-model-country-of-e-government/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2566
- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล(องค์กรมหาชน) พ.ศ. 2561 มาตรา 8 สำนักงานผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง อว. แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (2559), <https://cio.mhesi.go.th/node/479>. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2566
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการ. แนวทางปฏิบัติที่ดีของประเทศสิงคโปร์สู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (online).<https://www.opdc.go.th/content/NzM0NA>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2566
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.2561.การขับเคลื่อนอนาคตภายใต้บทบาทใหม่ที่สำคัญ “การเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล. รายงานประจำปี 2561. <https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2021/03/>
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สรุป 7 โครงการหลักสำคัญเพื่อยกระดับการพัฒนาภาครัฐ สู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลของนานาชาติ. เข้าถึงได้จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/49392/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2563-2565).สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน) (สพร.), แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (2566 – 2570) .สำนัก

งานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.), แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ
อนูรัตน์ อนันทนารถ (2566) นวัตกรรมและการจัดการภาครัฐ ตำราการสอนคณะรัฐศาสตร์และ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาษาอังกฤษ

David Osborne และ Ted Gaebler ผู้เขียนหนังสือชื่อ *Reinventing Government* (1992) ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในการใช้เป็นตำรา
วิชาการเรื่องรัฐบาลผู้ประกอบการสำหรับสถาบันการศึกษาทั่วโลก

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนูรัตน์ อนันทนาธร

การทำงาน

- อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบบรรยายหลักในรายวิชามหายุทธศาสตร์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง

การติดต่อ โทรศัพท์มือถือ 081-8658373 E-mail : anurat@go.buu.ac.th

การศึกษา

- Doctor of Public Administration (Public Administration) Brawijaya University, Malang Indonesia (ทุนมหาวิทยาลัยบูรพา)
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- รัฐศาสตรบัณฑิต (การปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประกาศนียบัตรหลักสูตรการพัฒนามาตรฐานสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร

ตำราและเอกสารประกอบการสอน

อนุรัตน์ อนันทนาธร (2559) นวัตกรรมและการจัดการการเปลี่ยนแปลง. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการปกครองท้องถิ่น ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (ทุนอุดหนุนการผลิตผลงานทางวิชาการประเภทเอกสารประกอบการสอน)

อนุรัตน์ อนันทนาธร (2559) การบริหารงานบุคคลภาครัฐ. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการบริหารทั่วไป ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (ทุนอุดหนุนการผลิตผลงานทางวิชาการประเภทเอกสารประกอบการสอน)

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร. (2555). *นโยบายสาธารณะ*. ตำราเรียน คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อนุรัตน์ อนันทนาธร (2566) ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น. ตำราการสอน,คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.